

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
УКРАЇНИ**

**Факультет пожежної безпеки
Кафедра пожежної профілактики в населених пунктах**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

**для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти
галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 261 «Пожежна
безпека»**

Частина 2

Харків 2024

Рекомендовано до друку
кафедрою пожежної
профілактики в населених
пунктах НУЦЗ України
(протокол № 19 від 18.06.2024р.)

Укладачі: Н.В. Рашкевич, Ю.А. Отрош

Методичні вказівки до семінарських (практичних) занять з дисципліни «Організація наукових досліджень» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 261 «Пожежна безпека». Частина 2 / Укладачі: Н.В. Рашкевич, Ю.А. Отрош. Х.: НУЦЗУ, 2024. 78 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Практичне заняття 1 Апробація матеріалів наукових досліджень	6
Практичне заняття 2 Апробація та впровадження результатів наукових досліджень	11
Практичне заняття 3 Підготовка та написання наукової статті	15
Практичне заняття 4 Організація захисту дисертації	29
Практичне заняття 5 Модульна контрольна робота	42
Перелік тестових завдань до підсумкового контролю	50
ЛІТЕРАТУРА	59

ВСТУП

Знання отримані під час вивчення дисципліни «Організація наукових досліджень» сприяють розвитку наукового професійного мислення здобувачів вищої освіти. Здобувачі набувають знань з теоретичних та практичних навичок, що необхідні для розв'язування складних науково-практичних задач у сфері пожежної безпеки, що передбачають проведення наукових досліджень та/або здійснення інновацій.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти знань, навичок та компетенцій, необхідних для планування, проведення та аналізу наукових досліджень, спрямованих на розв'язання актуальних проблем пожежної безпеки. Це включає розвиток умінь з визначення наукових задач, вибору методів дослідження, аналізу результатів і їх впровадження у практичну діяльність для підвищення рівня безпеки та захисту від пожеж.

Дисципліна спрямована на розвиток критичного мислення, здатності до самостійного проведення наукових досліджень, використання сучасних методів і технологій для вирішення актуальних проблем пожежної безпеки, а також на засвоєння принципів наукової етики. Здобувачі навчаються формулювати наукові завдання, розробляти наукові гіпотези, збирати та аналізувати дані, презентувати та публікувати результати досліджень, а також керувати науковими проектами, що сприятиме підвищенню їхньої професійної компетентності та готовності до впровадження інновацій у сфері пожежної безпеки.

Дисципліна «Організація наукових досліджень» є вибірковою компонентою для освітньо-наукової програми «Пожежна безпека» для підготовки доктора філософії в галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» та забезпечує оволодіння компетентностей:

- програмної: здатність апробувати й публічно представляти та захищати результати наукових досліджень; рецензувати та реферувати наукові статті; перетворювати результати досліджень в технічні рішення, прикладні рекомендації, стратегії тощо;

- очікуваної компетентності з дисципліни: здатність оперувати сучасними методами теоретичних досліджень, методами планування експерименту та узагальнення його результатів.

Вивчення дисципліни «Організація наукових досліджень» ґрунтується на положеннях такої дисципліни як «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень», а саме:

- РН03 – узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології;

- РН07 – аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених у сфері пожежної безпеки, фундаментальні постулати та теорії у професійній та суміжних сферах.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

АПРОБАЦІЯ МАТЕРІАЛІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета заняття:

1. Навчальна – ознайомити здобувачів із процесом апробації матеріалів наукових досліджень, навчити їх правильній підготовці дослідницьких матеріалів для публікацій та конференцій, розкрити вимоги та критерії до оцінки якості наукових робіт.

2. Розвиваюча – сприяти розвитку критичного мислення, вміння аналізувати та оцінювати дослідницькі дані, покращити навички обговорення та захисту власних наукових результатів, формувати вміння презентувати результати досліджень перед аудиторією.

3. Виховна – виховувати відповідальне ставлення до наукової діяльності, етичні норми при підготовці та поданні дослідницьких матеріалів, повагу до інтелектуальної власності, стимулювати інтерес до академічної доброчесності та співпраці.

4. Наукова – підготувати здобувачів до проведення власних наукових досліджень, формувати розуміння процесів апробації результатів досліджень у науковому середовищі, навчити ефективно використовувати зворотний зв'язок для покращення якості наукових праць.

Питання для обговорення:

1. Значення апробації матеріалів наукових досліджень для подальших досліджень.

2. Значення апробації матеріалів наукових досліджень для захисту наукової роботи.

3. Форми апробації наукових результатів існують.

4. Вимоги до наукових матеріалів для апробації на конференціях та семінарах.

5. Етичні норми слід дотримуватись при презентації наукових результатів?

6. Різниця апробації матеріалів у наукових журналах від апробації на конференціях?

7. Журнали за тематичною спрямованістю пожежна безпека.

Тестове завдання

1. Усна передача інформації про наукові результати здійснюється шляхом:

а) колоквиуму;

б) симпозіуму;

в) конференції;

г) всі відповіді правильні.

2. Нерезентовані наукові роботи:

- а) монографія;
- б) тези конференцій;
- в) тексти усних доповідей;
- г) електронний препринт наукової статті.

3. ... - це наукове видання, що містить повне та всебічне дослідження однієї проблеми або теми та належить одному або декільком авторам.

- а) повне зібрання творів;
- б) підручник;
- в) монографія;
- г) дисертація;
- д) стаття.

4. ... – це наукова праця, яка розроблена на основі запозичених в інших авторів матеріалів без самостійного їх дослідження та обробки.

- а) дефініція;
- б) компіляція;
- в) дайджест;
- г) епос.

5. Тези доповіді – це ...

- а) короткий виклад змісту майбутнього наукового повідомлення;
- б) критичний огляд одного або декількох наукових творів, де дається аналіз важливості, актуальності представлених досліджень, оцінюється якість викладу, наводяться відгуки фахівців;
- в) коротка характеристика книги, статті, рукописи, в якій викладається основний зміст даного твору, подано відомості про те, для якого кола читачів воно призначене;
- г) наукова праця одного або декількох авторів, що дотримуються єдиної точки зору, в якому міститься всебічне дослідження однієї проблеми або теми.

6. Що НЕ є одним з основних видів викладу результатів наукового дослідження:

- а) доповідь;
- б) стаття;
- в) кваліфікаційна робота;
- г) лекція.

7. Як співвідносяться об'єкт і предмет дослідження?

- а) не пов'язані один з одним;
- б) об'єкт містить в собі предмет дослідження;
- в) об'єкт входить до складу предмета дослідження.

8. Пошук оптимального вигляду наукової роботи.

- а) апорія;
- б) верифікація;
- в) аспектація;
- г) відображення.

9. Рівень достовірності наукових робіт залежить від:

- а) року публікації;
- б) кількості сторінок наукової публікації;
- в) наявності графічних даних;
- г) наявності рисунків;
- д) цільового призначення та характеру інформації.

10. Властивості наукових фактів:

- а) новизна, точність, об'єктивність, достовірність;
- б) припущення, суб'єктивність, проблемність, інтуїтивність;
- в) об'єктивність, достовірність, проблемність, точність;
- г) точність, новизна, припущення, суб'єктивність.

11. Колоквіум – це ...

- а) форма навчального заняття, основний зміст якого – проведення співбесіди викладача з учнями з метою оцінки та підвищення рівня знань;
- б) з'їзд, збори, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру;
- в) збори, нарада груп осіб, окремих осіб, організації для обговорення певної проблематики, яка визначена заздалегідь;
- г) нарада, наукова конференція фахівців одного профілю з певного наукового питання, має щонайменше міжрегіональний рівень.

12. Відповідно до мети тези бувають:

- а) прості й складні;
- б) вторинні й звичайні;
- в) вторинні й оригінальні;
- г) первинні й оригінальні.

13. Симпозіум – це ...

- а) нарада, наукова конференція фахівців одного профілю з певного наукового питання, має щонайменше міжрегіональний рівень;
- б) форма навчального заняття, основний зміст якого – проведення співбесіди викладача з учнями з метою оцінки та підвищення рівня знань;
- в) збори, нарада груп осіб, окремих осіб, організації для обговорення певної проблематики, яка визначена заздалегідь;
- г) з'їзд, збори, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру.

14. Конференція – це ...

- а) збори, нарада груп осіб, окремих осіб, організації для обговорення певної проблематики, яка визначена заздалегідь;
- б) з'їзд, збори, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру;
- в) форма навчального заняття, основний зміст якого – проведення співбесіди викладача з учнями з метою оцінки та підвищення рівня знань;
- г) нарада, наукова конференція фахівців одного профілю з певного наукового питання, має щонайменше міжрегіональний рівень.

15. Алгоритм тези:

- а) обґрунтування – доказ – аргумент – результат – перспектива – теза;
- б) теза – обґрунтування – доказ – аргумент – перспектива – результат;
- в) теза – обґрунтування – аргумент – доказ – перспектива – результат;
- г) теза – обґрунтування – доказ – аргумент – результат – перспектива.

Завдання:

1. Дослідити сучасні платформи та інструменти, що допомагають в апробації наукових матеріалів.
2. Скласти план підготовки до участі у науковій конференції, включаючи основні етапи підготовки матеріалів.
3. Підготувати коротку доповідь за результатами вашого дослідження для апробації на науковій конференції.
4. Оцінити один із наукових матеріалів ваших одногрупників за критеріями, що застосовуються при апробації.
5. Написати есе на тему: «Роль апробації у підвищенні якості наукових досліджень».

Питання для перевірки знань

1. Що таке апробація матеріалів наукових досліджень і яка її основна мета?
2. Назвіть приклади наукових заходів, де може бути проведена апробація досліджень.
3. Які основні відмінності між усною та письмовою апробацією?
4. Які фактори слід враховувати при підготовці до апробації результатів дослідження?
5. Які переваги надає апробація матеріалів для молодих науковців?
6. Що слід включати до презентації для ефективної апробації?
7. Які методи апробації є найбільш ефективними для отримання зворотного зв'язку від фахівців?
8. Чому важливо дотримуватись академічної доброчесності при апробації матеріалів?

Питання для самостійної підготовки

1. Дослідити процес рецензування та його роль у апробації наукових матеріалів.
2. Критерії оцінювання наукових доповідей на міжнародних конференціях.
3. Найпоширеніші помилки при підготовці матеріалів для апробації.
4. Дослідити вимоги до тез доповідей на наукових конференціях різних рівнів.
5. Підготуйте перелік рекомендацій щодо ефективного використання візуальних матеріалів у доповіді.
6. Дослідити, які підходи до апробації матеріалів є актуальними в цифрову епоху (вебінари, онлайн-конференції, блоги).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

АПРОБАЦІЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Навчальна – ознайомити здобувачів із процесом апробації та впровадження наукових досліджень, розкрити методологію оцінки наукових результатів та принципи їх інтеграції в практику.

2. Розвиваюча – сприяти розвитку критичного мислення та аналізу, необхідні для оцінки наукових досліджень, удосконалювати навички дослідницької роботи та прийняття рішень щодо впровадження інновацій.

3. Виховна – сприяти формуванню відповідальності, наукової етики та особистісної зацікавленості у дотриманні високих стандартів наукової діяльності, мотивувати до подальшого вдосконалення професійних компетенцій.

4. Наукова – стимулювати розвиток дослідницьких навичок студентів, сприяти виробленню власних підходів до апробації та впровадження результатів наукових досліджень у реальні умови, підтримувати прагнення до створення нових наукових концепцій та методик.

Питання для обговорення:

1. Роль наукового керівника під час написання тез доповіді за результатами наукових досліджень.

2. Особливості публікації за кордоном.

3. Процес впровадження результатів наукових досліджень у практику.

4. Оформлення документу за результатами впровадження наукових досліджень.

5. Основні користувачі результатів наукових досліджень.

6. Фактори що сприяють або перешкоджають впровадженню наукових результатів.

Тестове завдання

1. Формою впровадження результатів наукового дослідження у навчальний процес є:

а) виготовлення експериментального зразка;

б) поширення анотованих тематичних добірок і видань;

в) проведення нарад;

г) включення результатів наукового дослідження у підручники та модернізація існуючих курсів лекцій.

2. Основна мета рецензії:

а) швидко ознайомити читачів з твором;

б) висловити пропозицію;

в) рекомендувати твір до друку або захисту.

3. Кінцевою формою реалізації науково-дослідної роботи є:

- а) оформлення звіту;
- б) захист звіту та результатів;
- в) практичне впровадження;
- г) прилюдний захист.

4. ... - це сукупність прийомів, операцій і способів теоретичного пізнання і практичного перетворення дійсності при досягненні певних результатів.

- а) метод;
- б) принцип;
- в) експеримент;
- г) розробка.

5. Головним критерієм актуальності теми виступає:

- а) можливість забезпечення найбільшого ефекту;
- б) набуття нових знань;
- в) теоретичне осмислення матеріалу;
- г) впровадження результатів у практику.

6. До форм узагальнення результатів наукового дослідження не відноситься:

- а) тези доповідей;
- б) наукова стаття;
- в) дисертація;
- г) конспект.

7. Нове знання, здобуте в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі наукової праці називається:

- а) наукова діяльність;
- б) наукова концепція;
- в) науковий результат;
- г) наукова теорія.

8. ... - це вчення про принципи, форми, методи пізнання і перетворення дійсності, застосування принципів світогляду до процесу пізнання, духовної творчості і практики.

- а) методологія;
- б) ідеологія;
- в) аналогія;
- г) морфологія.

9. ... – це наука або комплекс наук, в області яких ведуться дослідження.

- а) науковий напрям;

- б) наукова теорія;
- в) наукова концепція;
- г) науковий експеримент.

10. Загальний зміст проведеного дослідження розкривають:

- а) висновки;
- б) рисунки та таблиці;
- в) розділи;
- г) анотація.

11. Наукова новизна досліджень полягає у:

- а) теоретичному відтворенні об'єктивної дійсності;
- б) визначенні закономірностей, які пояснюють теорію;
- в) систематизації отриманих знань;
- г) введенні до наукового обігу нових наукових даних, які не використовувалися раніше.

12. Короткий письмовий виклад наукового твору самим автором – це ...

- а) реферат;
- б) доповідь;
- в) монографія;
- г) автореферат.

13. ... – це невід'ємна, суттєва властивість, істотна ознака предмета або явища, закономірна форма виявлення.

- а) атрибут;
- б) валідність;
- в) дефініція;
- г) вербальність.

14. Мета наукового дослідження – це ...

- а) коротке формулювання того, що автор має намір зробити в рамках дослідження;
- б) уточнення проблеми, що конкретизує основний задум;
- в) джерело інформації, необхідної для дослідження;
- г) те, що належить відкрити, довести.

15. Впровадження результатів дослідження в практику відбувається на ... етапі наукового дослідження.

- а) першому;
- б) підготовчому;
- в) дослідному;
- г) заключному.

Завдання:

1. Скласти структурно-логічну схему написання тез доповіді.
2. Скласти структурно-логічну схему написання наукової статті.
3. Дослідити зміст акту впровадження наукових досліджень та підготувати короткий звіт.

Питання для перевірки знань:

1. Дайте визначення поняттю апробації наукових досліджень.
2. Структура наукової конференції.
3. Види наукової конференції. Форми участі.
4. Типи тез за структурними особливостями.
5. Правила оформлення тез доповідей.
6. Обов'язкові елементи тез.
7. Рекомендації щодо дотримуватися певної послідовності дій під час написання тез.
8. Як обрати конференцію для апробації матеріалів наукових досліджень?
9. Що отримає учасник за підсумками конференції?
10. У чому полягає різниця між апробацією та впровадженням наукових результатів?
11. Основні елементи акту впровадження результатів наукових досліджень.

Питання для самостійної підготовки

1. Основні кроки створення комерційного продукту на основі наукових досліджень.
2. Правові та етичні аспекти які варто враховувати під час впровадження наукових результатів.
3. Мова як засіб вираження, фіксації, передачі та зберігання наукових результатів дослідження.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

ПІДГОТОВКА ТА НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ

Мета заняття:

1. Навчальна – ознайомити здобувачів з методологією підготовки та написання наукової статті, включаючи структуру, основні вимоги до оформлення та стилістичні особливості наукового тексту.

2. Розвиваюча – сприяти розвитку критичного мислення, вміння аналізувати наукові джерела, формулювати та обґрунтовувати власні ідеї, а також удосконалювати навички академічного письма та самостійної дослідницької роботи.

3. Виховна – виховувати повагу до академічної доброчесності та відповідального підходу до підготовки наукових матеріалів, сприяти формуванню навичок етичного використання наукових джерел, підтримувати прагнення до об'єктивності та чесності в науковій діяльності.

4. Наукова – сприяти формуванню у студентів практичних навичок написання наукових статей, забезпечувати розуміння процесів підготовки та подання статті до наукових журналів, мотивувати до подальшої наукової діяльності та публікацій.

Питання для обговорення:

1. Основні етапи підготовки наукової статті.
2. Вибір теми для наукової статті.
3. Вимоги щодо академічного стилю написання статей.
4. Структура та логіка викладу на сприйняття наукової статті.
5. Як уникнути типових помилок під час написання наукової статті?
6. Роль анотації та ключових слів у науковій статті.
7. Процес рецензування статті. Поширені причини для відмови у публікації.

Тестове завдання

1. Оптимальний обсяг наукової статті складає ... сторінок друкованого на комп'ютері тексту через 1,5 інтервали, шрифт 14).

- а) 6–12;
- б) 5–10;
- в) 4–8;
- г) 3–6.

2. Ознаки наукового стилю:

- а) абстрактність, понятійність, доказовість, аргументація;
- б) офіційність, точність, стандартизація вислову, документальність;
- в) образність, поетичність, зображувальність, яскраве вираження авторського «я»;

- г) невимушеність, безпосередність, приватність спілкування, емоційність;
- д) ситуативність спілкування, невідповідність, неофіційність, невимушеність.

3. У текстах наукового стилю переважають речення:

- а) прості;
- б) безособові;
- в) складні з однорідними членами речення й вставними словами;
- г) прості з опущеним підметом.

4. Рубрикація – це ...

- а) коротка характеристика книги, статті, рукописи, в якій викладається основний зміст даного твору, подано відомості про те, для якого кола читачів воно призначене;
- б) процес літературної обробки письмової роботи для приведення її змісту у відповідність до вимог;
- в) перелік книг і статей, використаних в роботі;
- г) поділ тексту на логічно самостійні складові частини.

5. Науковому стилю притаманна така ознака:

- а) окличні речення;
- б) цитати, покликання;
- в) вживання синонімів;
- г) образ автора.

6. Термін у науковому тексті має:

- а) обов'язково замінюватися лексичним синонімом;
- б) обов'язково замінюватися українським відповідником, якщо термін запозичене слово;
- в) уживатися в тексті стільки разів, скільки цього потребує зміст текст;
- г) замінюватися дублетним відповідником з метою уникнення тавтології.

7. Основна функція наукового стилю – це ...

- а) повідомлення про результати наукових досліджень, систематизація знань;
- б) наукова дискусія;
- в) зберігання наукової інформації;
- г) розвиток наукової термінології.

8. Основними рисами наукового стилю є:

- а) невимушений характер спілкування, емоційно-експресивна забарвлення мови, лексичний різновид;

- б) точність, абстрактність, логічність, об'єктивність;
- в) точність, стандартизованість, що наказував би характер викладу;
- г) емоційність, різноманітність, метафоричність, змістовна багатоплановість.

9. До найбільш вживаних виразів загального характеру в науково-професійному мовленні відноситься:

- а) таким чином, в роботі знайшло відображення;
- б) доводжу до Вашого відома, що;
- в) необхідно здійснити контроль;
- г) прошу Вашого дозволу.

10. Цитата – це ...

- а) передача чогось своїми словами, переказ близький до тексту;
- б) дослівна витримка з будь-якого тексту, дослівно наведені чиїсь висловлювання;
- в) ряд речень, розташованих в певній послідовності та пов'язаних один з одним за змістом і за допомогою мовних засобів;
- г) видача чужого за власне, привласнення чужого авторства.

11. Парафраз – це ...

- а) передача чогось своїми словами, переказ близький до тексту;
- б) дослівна витримка з будь-якого тексту, дослівно наведені чиїсь висловлювання;
- в) ряд речень, розташованих в певній послідовності та пов'язаних один з одним за змістом і за допомогою мовних засобів;
- г) видача чужого за власне, привласнення чужого авторства.

12. Особливості наукового тексту полягають у ...

- а) відображенні певної проблеми, висуненні гіпотези, орієнтації на нові знання, на досягнення дослідницької мети та завдань;
- б) раціональності, широкому використанні понятійного, категоріального апарату науки;
- в) тяжінні до образності, активізації почуттєвого світу читача;
- г) не в тому, щоб довести, обґрунтувати, аргументувати істину, а в тому, щоб змусити адресата повірити.

13. Науковий стиль реалізується в таких жанрах:

- а) дискусія;
- б) монографія;
- в) полеміка;
- г) лекція.

14. Для оцінки недоліків, хиб та огріхів наукової праці можна використати такі мовні кліше:

а) безперечною заслугою автора варто вважати новий підхід до вирішення; важко не погодитися;

б) ідея автора досить продуктивна; думка автора видається перспективною;

в) методична робота побудована нераціонально, варто скоротити; до недоліків роботи належать;

г) суттєві прорахунки автора в; автор схематично розглянув питання, що безпосередньо стосуються теоретичних засад дослідження.

15. У науковому тексті нормативні такі висловлення:

а) з огляду на те, що;

б) дивлячись на те, що;

в) з урахуванням актуальності;

г) з огляду на актуальність.

Завдання:

1. Зробити аналіз однієї з рецензій на наукову статтю та виділити ключові елементи конструктивної критики.

2. Проаналізувати наукову статтю за обраною Вами темою наукового дослідження на наявність в ній основних компонентів. Написати рецензію з аналізом сильних та слабких сторін її викладу.

3. Виконати порівняльний аналіз вимог до наукових статей у двох різних журналах.

Теоретична частина:

1. ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ НАУКОВОЇ СТАТТІ.

Основні етапи підготовки наукової статті включають наступні кроки:

1) Вибір теми та постановка мети дослідження

Визначення актуальності теми та формулювання чіткої наукової проблеми.

Встановлення мети та завдань дослідження, які стаття повинна вирішити.

2) Аналіз наукової літератури

Проведення огляду наукових джерел за темою дослідження для розуміння поточного стану проблеми.

Визначення наукових прогалів та формулювання власного внеску у вирішення проблеми.

3) Розробка структури статті

Визначення основних розділів, таких як вступ, методологія, результати, обговорення та висновки.

Чітке структурування матеріалу для логічного та послідовного викладу.

4) Опис методології дослідження

Детальний опис методів, які були використані для отримання результатів.

Пояснення вибору методів і зазначення інструментів, матеріалів, технік, що використовувалися у дослідженні.

5) Аналіз та інтерпретація результатів:

Представлення отриманих результатів у вигляді тексту, таблиць, графіків або діаграм.

Опис значення результатів, а також порівняння з результатами попередніх досліджень.

6) Написання обговорення

Аналіз основних результатів, їх значення та вплив на розвиток науки.

Розгляд обмежень дослідження та можливих напрямків подальших досліджень.

Висновки

Узагальнення основних результатів, відповідь на поставлені у статті питання.

Коротке резюмування значення дослідження та його потенційного внеску у розвиток теми.

7) Оформлення статті відповідно до вимог видання

Вивчення вимог обраного журналу або видання щодо структури, стилю цитування, оформлення таблиць, рисунків тощо.

Форматування статті відповідно до встановлених стандартів.

8) Редагування та коректура тексту

Перевірка тексту на граматичні, стилістичні та орфографічні помилки.

Залучення колег для надання зворотного зв'язку та внесення необхідних правок.

9) Оформлення списку літератури

Складання повного списку використаних джерел згідно з вимогами обраного журналу або стандартами цитування (APA, MLA, Chicago тощо).

10) Подання статті до видання

Підготовка супровідних документів, таких як лист до редактора (cover letter) та авторські права.

Завантаження статті на платформу видання та подання на розгляд редакції.

11) Робота з рецензіями

Внесення правок, запропонованих рецензентами, та підготовка відповідей на їхні коментарі.

За потреби — подання виправленої версії статті.

Кожен з цих етапів є важливим для підготовки якісної наукової статті, яка відповідатиме стандартам обраного видання і матиме наукову значущість.

2. ВИБІР ТЕМИ ДЛЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ.

Вибір теми для наукової статті – це один із найважливіших етапів наукової діяльності, який визначає зміст та напрям дослідження. Для ефективного вибору теми слід врахувати такі кроки:

Актуальність та новизна

Тема має бути актуальною і відповідати сучасним науковим запитам або суспільним потребам.

Перевагу слід надавати темам, які мають наукову новизну, тобто досі недостатньо вивчені або мають прогалини, що потребують дослідження.

Власні наукові інтереси

Тема повинна бути цікавою і мотивувати дослідника, адже зацікавленість сприяє більшій залученості та продуктивності.

Вибір теми, що збігається з особистими науковими інтересами або попереднім досвідом, полегшить процес дослідження.

Доступність джерел і матеріалів

Переконайтеся, що зможете отримати доступ до потрібних наукових джерел, даних та інших ресурсів, необхідних для дослідження.

Важливо розуміти, чи доступні необхідні дані, методи збору інформації, обладнання або програмне забезпечення.

Практична значущість

Тема повинна мати не лише теоретичну, але й практичну цінність.

Розгляньте, чи можна буде застосувати результати дослідження в реальних умовах або запропонувати рішення для конкретних проблем.

Відповідність науковим вимогам та цілям програми

Тема має відповідати вимогам конкретного курсу, програми чи наукового проекту, якщо стаття готується в рамках цих заходів.

Вона повинна відповідати загальному напрямку наукової спеціалізації, щоб бути підтриманою науковим керівником або науковою установою.

Реалістичність виконання

Оцініть свої можливості для успішного виконання дослідження у вибраній темі, враховуючи наявність часу, ресурсів, знань і навичок.

Оберіть тему, яка є досяжною за обсягом і складністю в межах часу, виділеного на підготовку статті.

Визначення кінцевого результату

Заздалегідь продумайте, які результати ви очікуєте отримати та яку цінність вони можуть мати для науки або практики.

Це допоможе спрямувати дослідження в правильному руслі та полегшить структурування статті.

Після обрання теми варто обговорити її з науковим керівником або колегами, щоб отримати зворотний зв'язок та, за потреби, скоригувати обраний напрям дослідження.

3. ВИМОГИ ЩОДО АКАДЕМІЧНОГО СТИЛЮ НАПИСАННЯ СТАТЕЙ.

Академічний стиль написання статей вимагає певного рівня формальності, чіткості та точності. Основні вимоги до цього стилю включають наступні аспекти:

Об'єктивність і нейтральність

Уникайте особистих суджень, емоційних висловлювань та суб'єктивних оцінок.

Використовуйте формулювання, що виражають факти, об'єктивні спостереження та обґрунтовані висновки.

Точність і конкретність

Використовуйте точні терміни та поняття, прийняті у відповідній науковій галузі.

Уникайте загальних слів, замінюючи їх конкретними та чіткими формулюваннями, які точно передають думку.

Чітка структура

Дотримуйтеся логічної структури: загальноприйняті розділи включають вступ, методи, результати, обговорення та висновки.

Кожен розділ має чітко відповідати своїй функції, наприклад, вступ знайомить читача з темою та метою статті, методи описують процедуру дослідження, результати надають дані тощо.

Формальність і строгість викладу

Уникайте розмовної лексики, скорочень, сленгу та метафор.

Використовуйте формальні граматичні конструкції і дотримуйтеся літературної норми.

Логічність і послідовність

Виклад думок має бути логічним та послідовним, щоб забезпечити легкість розуміння матеріалу.

Використовуйте перехідні слова та фрази для з'єднання ідей між реченнями та абзацами.

Стислість і лаконічність

Уникайте надмірних пояснень та повторень.

Кожне речення має нести конкретне смислове навантаження; використовуйте лише необхідні деталі.

Коректне цитування та посилання на джерела

Всі запозичені ідеї, цитати або дані мають бути оформлені згідно з вимогами обраного стилю.

Уникайте плагіату, забезпечуючи належне посилання на всі використані джерела.

Використання наукової лексики

Використовуйте спеціалізовану лексику та терміни, що притаманні відповідній галузі знань, але уникайте надмірної ускладненості.

По можливості пояснюйте менш відомі терміни, щоб забезпечити зрозумілість матеріалу для ширшої аудиторії.

Точність даних та чисел

Дотримуйтеся точності у викладі числових даних, графіків, таблиць та діаграм.

Результати дослідження повинні бути подані у чіткій, зрозумілій формі, що не викликає двозначностей.

Відповідність стилістичним та технічним вимогам журналу

Кожен науковий журнал має власні вимоги до оформлення тексту, цитування, стилю заголовків, нумерації рисунків та таблиць.

Перевірте та адаптуйте текст відповідно до вимог обраного видання перед поданням статті.

Академічний стиль письма сприяє високій якості наукової статті та підвищує її цінність для читачів і наукової спільноти.

4. СТРУКТУРА ТА ЛОГІКА ВИКЛАДУ НА СПРИЙНЯТТЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ.

Структура та логіка викладу є ключовими елементами для ефективного сприйняття наукової статті. Добре структурований текст забезпечує логічний, послідовний і зрозумілий виклад матеріалу, що допомагає читачам легко слідувати думкам автора. Основні аспекти структури та логіки викладу, які впливають на сприйняття наукової статті:

Вступ

Вступ має привернути увагу читача, чітко окреслити наукову проблему та її актуальність.

Огляд попередніх досліджень (літературний огляд) допомагає читачам зрозуміти, яке місце займає дослідження у загальному науковому контексті.

Мета дослідження та гіпотези мають бути сформульовані чітко та конкретно, щоб читач розумів, яку проблему досліджує автор.

Методологія

Опис методів має бути достатньо детальним і послідовним, щоб читачі могли повторити експеримент або розуміти, як збиралися дані.

Слід дотримуватися хронологічного або логічного порядку викладу, щоб забезпечити ясність і уникнути плутанини.

Коректний вибір і застосування методів підвищує довіру до результатів і загальної якості дослідження.

Результати

Результати мають бути подані чітко, із відповідними таблицями, графіками чи діаграмами для наочності.

Необхідно уникати інтерпретації результатів у цьому розділі, представляючи лише факти.

Виклад має бути структурований так, щоб читачі могли легко слідувати логіці отримання даних і основним висновкам.

Обговорення

У розділі обговорення автор має порівняти свої результати з попередніми дослідженнями та пояснити значення отриманих результатів.

Тут важливо інтерпретувати результати в контексті наукової проблеми, визначити можливі обмеження та запропонувати напрями подальших досліджень.

Висновки в обговоренні повинні бути логічно обґрунтованими і підтриманими результатами.

Висновки

Висновки мають бути лаконічними і чітко підсумовувати основні результати дослідження.

Автор повинен ще раз наголосити на науковій цінності роботи та її практичній значущості.

Не слід вводити нову інформацію або дані у висновки; вони мають узагальнювати попередні розділи.

Послідовність викладу та використання перехідних фраз

Виклад матеріалу має слідувати логічній послідовності, кожен розділ має плавно переходити в наступний, забезпечуючи логічну цілісність тексту.

Використання перехідних фраз (наприклад, "з огляду на це", "на основі отриманих даних") допомагає читачам стежити за ходом думок автора та з'єднує окремі частини тексту.

Стиль і мова

Стиль має бути формальним, але зрозумілим для читачів, особливо якщо стаття націлена на ширшу аудиторію.

Мова має бути точною, терміни - коректними, а речення - лаконічними. Уникайте надмірного використання складних слів та термінів без пояснень.

Правильно побудована структура і логічний виклад матеріалу сприяють кращому розумінню статті, підвищують її наукову цінність та зручність для читачів. Це дозволяє легко орієнтуватися в дослідженні, адекватно оцінювати його значущість та розуміти основні висновки.

5. ЯК УНИКНУТИ ТИПОВИХ ПОМИЛОК ПІД ЧАС НАПИСАННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ?

Уникнення типових помилок при написанні наукової статті допомагає підвищити її якість і сприйняття серед колег та редакторів. Ось кілька рекомендацій:

Чітко визначте мету дослідження

Уникайте надто широких або розмитих формулювань мети. Формулюйте її чітко, зосереджуючись на основному питанні, яке має досліджуватися.

Вибір теми та відповідність їй

Стежте за тим, щоб усі розділи статті відповідали темі та меті дослідження. Уникайте відходів від теми або додавання матеріалу, який не стосується основного дослідження.

Правильне обґрунтування методів дослідження

Використовуйте методи, що відповідають поставленій проблемі, і детально обґрунтуйте свій вибір, щоб читачі могли зрозуміти, чому саме ці методи є доречними.

Уникайте надмірного обсягу вступу

Вступ має бути лаконічним і стислим, зосередженим на обґрунтуванні актуальності проблеми та короткому огляді літератури. Уникайте надто довгих вступів з великою кількістю інформації, яка не є необхідною для основного дослідження.

Чітко структуруйте статтю

Недостатня структура або пропущені розділи роблять статтю незрозумілою. Дотримуйтеся чіткої структури (вступ, методологія, результати, обговорення, висновки) і послідовно викладайте матеріал.

Ясність у викладенні результатів

Необхідно уникати змішування результатів з їх інтерпретацією. Подайте результати окремо, використовуючи таблиці або графіки, якщо це доречно, а інтерпретацію залиште для розділу обговорення.

Точне та правильне цитування джерел

Недостатнє або неправильне цитування джерел може призвести до звинувачень у плагіаті. Слід ретельно цитувати всі використані джерела та дотримуватися правил обраного стилю цитування.

Уникнення надмірного використання складних термінів

Не перевантажуйте текст складною термінологією без потреби, особливо якщо є можливість використати простіший еквівалент. Слід пояснювати спеціальні терміни, щоб зробити текст доступнішим.

Перевірка правопису та граматики

Граматичні та орфографічні помилки можуть погіршити враження від статті. Переглядайте текст або скористайтеся спеціалізованими інструментами для перевірки правопису та стилю.

Чітке та об'єктивне обговорення результатів

Уникайте суб'єктивних суджень або перебільшення значення результатів. Пояснюйте їх об'єктивно, порівнюючи з іншими дослідженнями та окреслюючи їх обмеження.

Ретельне редагування та рецензування

Завершивши написання, залиште час для перевірки та редагування. Це допоможе виявити логічні прогалини або інші неточності. Корисно також отримати зворотний зв'язок від колег або експертів.

Дотримання вимог видання

Перед поданням ознайомтесь із вимогами обраного наукового журналу. Недотримання стилю оформлення, обсягу чи структури може призвести до відхилення статті.

Дотримуючись цих рекомендацій, ви підвищите якість статті, що сприятиме позитивній оцінці вашого дослідження науковою спільнотою та редакторами.

6. РОЛЬ АНОТАЦІЇ ТА КЛЮЧОВИХ СЛІВ У НАУКОВІЙ СТАТТІ.

Анотація та ключові слова є важливими елементами наукової статті, оскільки вони допомагають швидко зрозуміти зміст дослідження та полегшують його пошук у наукових базах даних. Ось їх роль у науковій статті:

1. Роль анотації

Анотація стисло резюмує основну інформацію статті — її мету, методи, основні результати та висновки. Це дозволяє читачам швидко оцінити релевантність статті до їхніх інтересів без необхідності читати повний текст.

Завдяки анотації читачі можуть вирішити, чи варто детальніше ознайомитися зі статтею, особливо коли час обмежений або потрібно обрати між кількома статтями.

Вдало написана анотація з точними і зрозумілими формулюваннями збільшує ймовірність того, що стаття буде знайдена іншими дослідниками, що шукають роботи з аналогічними темами.

Анотація дає можливість побачити логіку дослідження, допомагаючи читачеві зрозуміти контекст, гіпотези, використані методи та важливість результатів.

Зазвичай анотація має обсяг від 150 до 300 слів, повинна бути лаконічною та інформативною, уникаючи зайвих деталей і складних формулювань.

2. Роль ключових слів

Ключові слова допомагають у систематизації та пошуку статті у наукових базах даних, надаючи можливість дослідникам швидше знайти потрібні роботи за темами.

Ключові слова мають охоплювати основні теми або поняття, які відображають суть дослідження, допомагаючи зрозуміти основну спрямованість статті.

У сучасному цифровому середовищі правильний вибір ключових слів сприяє підвищенню видимості роботи, допомагаючи залучити ширшу аудиторію.

Ключові слова вказують на специфіку дослідження та допомагають правильно його категоризувати, що важливо для розміщення статті у відповідних наукових журналах і пошукових системах.

Як правильно підібрати анотацію та ключові слова?

Анотація має бути точною, інформативною, конкретною та відповідати структурі статті (вступ, методи, результати, висновки).

Ключові слова повинні включати терміни, що відображають основну тему дослідження, а також терміни, що стосуються основних методів і галузі науки. Уникайте загальних слів, які не допоможуть у точному пошуку.

7. ПРОЦЕС РЕЦЕНЗУВАННЯ СТАТТІ. ПОШИРЕНІ ПРИЧИНИ ДЛЯ ВІДМОВИ У ПУБЛІКАЦІЇ.

Процес рецензування

Автор подає статтю до наукового журналу, дотримуючись вимог до оформлення, структури та змісту.

Редакція перевіряє відповідність статті формальним вимогам, таким як структура, наявність анотації та ключових слів, стилістичні та технічні вимоги.

Головний редактор оцінює, чи відповідає стаття тематиці та рівню журналу. Якщо стаття не відповідає тематиці чи вимогам журналу, її можуть відхилити на цьому етапі.

Якщо стаття проходить попередню перевірку, редактор призначає незалежних рецензентів. Зазвичай це 2–3 експерти в тій же або суміжній галузі.

Рецензенти оцінюють якість, наукову новизну, методологію та інші аспекти роботи. Вони також перевіряють статтю на наявність помилок та дають свої рекомендації. Рецензування може бути:

Сліпим (автор не знає рецензентів);

Подвійно сліпим (ні автор, ні рецензенти не знають один одного).

Після завершення рецензування експерти надсилають свої висновки редактору з рекомендаціями — прийняти статтю, відправити на доопрацювання або відхилити.

Редакція на основі висновків рецензентів приймає рішення щодо публікації статті, доопрацювання чи відмови.

Якщо рецензенти рекомендують доопрацювання, автор вносить зміни відповідно до зауважень і знову надсилає статтю.

Після доопрацювання редакція приймає остаточне рішення щодо публікації.

Поширені причини відмови у публікації

Низька наукова новизна. Якщо стаття не містить значущих наукових результатів або не приносить нових знань у досліджувану галузь, вона може бути відхилена.

Недостатня методологічна обґрунтованість. Використання непереконливих, неправильно підібраних чи недостатньо описаних методів може стати причиною відмови.

Проблеми з оформленням та структурою. Відсутність належної структури, формальне недотримання вимог журналу або неправильно оформлені посилання можуть негативно вплинути на рішення.

Проблеми з якістю мови. Погано написана стаття з численними граматичними та стилістичними помилками, які ускладнюють сприйняття, може бути відхилена.

Неповний або застарілий огляд літератури. Недостатнє охоплення останніх досліджень або відсутність актуальної літератури може свідчити про слабку обізнаність автора в темі.

Невідповідність тематиці журналу. Якщо тема статті не відповідає профілю журналу, статтю можуть відхилити на етапі попереднього перегляду.

Проблеми з етичними нормами. Підозра на плагіат, маніпуляція з даними або невідповідність етичним вимогам також є причиною відмови.

Суперечливі чи непідтвержені висновки. Висновки статті мають базуватися на даних дослідження та бути логічно обґрунтованими. Якщо вони суперечать отриманим результатам або надто узагальнені, це може призвести до відмови.

Недостатнє обговорення результатів. Відсутність аналізу отриманих результатів, їх зіставлення з даними інших досліджень може викликати сумніви у значущості роботи.

Процес рецензування допомагає підвищити якість наукових публікацій, виявляючи слабкі сторони, і є важливою складовою наукової комунікації.

Питання для перевірки знань:

1. Головні функції публікацій.
2. Які основні розділи повинна містити наукова стаття?
3. Вимоги до оформлення тексту статті.
4. Які типові труднощі виникають під час написання наукової статті?
5. Які вимоги ставлять наукові журнали до оформлення тексту?
6. Як уникнути плагіату в науковій роботі?
7. Відповідальність за порушення академічної доброчесності.
8. Які критерії визначають якість наукової статті?
9. Які правила слід дотримуватися під час написання висновків у науковій статті?
10. Як правильно підготувати список використаної літератури у різних стилях цитування?
11. Яка роль таблиць, діаграм та ілюстрацій у науковій статті, і як їх правильно оформляти?
12. Вимоги до назви статті.
13. Вимоги до ключових слів.
14. Вимоги до оформлення відомостей про авторів.

Питання для самостійної підготовки:

1. Сучасні інструменти для перевірки унікальності та коректності тексту.
2. Роль рецензування у підготовці до публікації наукової статті.
3. Як правильно формулювати мету та завдання дослідження у науковій статті?
4. Які фактори впливають на вибір журналу для публікації статті?
5. Чим відрізняються емпіричні та теоретичні статті за своєю структурою та змістом?
6. Як формулювати гіпотези та як вони мають відобразитися у науковій статті?

7. Способи підвищення цитованості вашої статті існують і як їх застосувати на практиці.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4 ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАХИСТУ ДИСЕРТАЦІЇ

Мета заняття:

1. Навчальна – ознайомити здобувачів з процесом організації та проведення захисту дисертації, ознайомити з вимогами та процедурами підготовки до публічного виступу, підготовки матеріалів та документів, необхідних для успішного захисту.

2. Розвиваюча – розвивати у здобувачів уміння структуровано викладати результати власного дослідження, покращувати навички презентації та публічного виступу, а також удосконалювати здатність до аргументації, відповіді на питання та ведення наукової дискусії.

3. Виховна – сприяти формуванню відповідальності та цілеспрямованості, виховувати повагу до принципів академічної доброчесності та етики, розвивати впевненість у власних знаннях та підходах до наукової діяльності.

4. Наукова – стимулювати прагнення до високого рівня наукових досягнень, забезпечити розуміння важливості міждисциплінарної взаємодії та підтримувати здатність до самоаналізу та вдосконалення наукової роботи на підставі зауважень і рецензій від фахівців.

Питання для обговорення:

1. Відмінність дисертаційної роботи від кваліфікаційної роботи.
2. Проблеми роботи над робочим та основним варіантом рукопису.
3. Вимоги до рівня наукової кваліфікації здобувача освітньо-наукового ступеня доктора філософії.
4. Місце освітньої складової в встановлені майбутнього доктора філософії як науковця.
5. Основні нормативні документи з питань підготовки та атестації здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії, створення разової спеціалізованої вченої ради.
6. Як правильно підготувати презентаційні матеріали для захисту?
7. Які типові питання можуть бути поставлені під час захисту дисертації?

Тестове завдання

1. Структура доповіді містить:

- а) вступ;
- б) додатки;
- в) основний текст;
- г) висновки;
- д) список літератури.

2. Головне призначення рецензії – це ...

- а) критика слабких місць роботи;
- б) визначення переваг роботи;
- в) узагальнена аргументована оцінка роботи;
- г) визначення недоліків роботи.

3. Оптимальна кількість тексту на екрані – не більше:

- а) 4 слів у 4-х рядках;
- б) 10 слів у 10-ти рядках;
- в) 6 слів у 6-ти рядках;
- г) 13 слів у 13-ти рядках.

4. Перший етап підготовки публічного виступу – це ...

- а) складання його тез;
- б) визначення організатором теми й формулювання основних завдань оратора;
- в) авторське визначення його теми, мети, предмету й завдань для будівництва його каркасу у вигляді письмових тез;
- г) складання його плану.

5. Виберіть правильне визначення терміна «риторика»:

- а) наука про методи й методики вміння ведення переговорів, виступів, презентацій на публіці;
- б) вміння корисливого використання неправдивих обіцянок задля досягнення потрібної реакції у слухачів;
- в) наука про способи переконання та впливу на аудиторію.

6. До структури наукової роботи не входить:

- а) зміст;
- б) вступ;
- в) список використаних джерел;
- г) доповідь до захисту.

7. Зелені символи на червоному фоні в презентації:

- а) стимулюють увагу;
- б) можуть спричинити стрес;
- в) нейтральне поєднання;
- г) викликають сонливий стан.

8. Використання презентацій дає змогу доповідачеві:

- а) урізноманітнити повідомлення;
- б) стимулювати увагу слухачів;
- в) підвищити інформативність повідомлення;
- г) підвищити емоційність повідомлення.

9. В презентації бажано звести до мінімуму:

- а) схеми;
- б) діаграми;
- в) текстову інформацію;
- г) рисунки.

10. ... – це жанр науково-популяризаторської творчості, характерний вільним, не обов'язково вичерпним, але виразно індивідуальним трактуванням теми.

- а) водевіль;
- б) есе;
- в) дискурс;
- г) епітафія.

11. Підготовка тексту виступу до процедури захисту містить певні дії. До них НЕ відноситься:

- а) обміркування змісту виступу;
- б) розробка та написання плану виступу;
- в) розробка та написання основного тексту виступу;
- г) заучування тексту та пробний виступ;
- д) узгодження змісту виступу з членами ради.

12. Доповідь слід будувати, дотримуючись таких вимог:

- а) всебічне розкриття проблеми, опора на фактичний матеріал, наведення переконливих прикладів, власне бачення проблеми;
- б) ґрунтовний теоретичний матеріал, наведення переконливих прикладів, власне бачення проблеми;
- в) теоретична обґрунтованість, опора на фактичний матеріал, наведення промовистих прикладів, власне бачення проблеми;
- г) залучення якомога більшої кількості відомостей з досліджуваної проблеми, опора на фактичний матеріал, власне бачення проблеми.

13. Предмет риторики – це ...

- а) публічний виступ;
- б) план доповіді;
- в) тема виступу;
- г) аудиторія.

14. Письмовий відгук на наукову роботу готує:

- а) рецензент;
- б) опонент;
- в) науковий керівник;
- г) голова екзаменаційної комісії.

15. Стандартний обсяг наукового виступу:

- а) 15–20 сторінок;
- б) 10–15 сторінок;
- в) 8–9 сторінок;
- г) 4–6 сторінок.

Завдання:

1. Розписати порядок проходження процедури захисту дисертацій на присудження ступеня доктор філософії.
2. Ознайомитись з основними складовими елементами висновка структурного підрозділу про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.
3. Ознайомитись з основними складовими елементами відгука опонента на дисертаційну роботу, що представляється на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії.
4. Ознайомитись з основними складовими елементами рецензії рецензента на дисертаційну роботу, що представляється на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії.
5. Скласти список необхідних документів та підготовчих заходів для проведення захисту.
6. Провести аналіз захисту дисертаційного виступу (з відеозапису або опису), відзначити сильні та слабкі сторони.
7. Провести симуляцію захисту у формі групової роботи, де здобувачі виступають як здобувач та члени комісії.

Теоретична частина:

1. ВІДМІННІСТЬ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ВІД КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.

1. Рівень дослідження та складність

Кваліфікаційна робота:

Є підсумковою роботою на завершальному етапі вищої освіти.

Має на меті підтвердити рівень теоретичних знань і практичних навичок студента.

Складність роботи визначається необхідністю виконання обмеженого за масштабом дослідження.

Часто ґрунтується на вже існуючих теоріях і методах.

Дисертаційна робота:

Є результатом наукового дослідження для отримання освітньо-наукового/наукового ступеня (доктора філософії, доктора наук).

Вимагає вирішення актуальної наукової проблеми або завдання, що має новизну й вагоме значення для відповідної галузі знань.

Робота передбачає детальний аналіз, систематизацію даних та формування нових знань, які будуть корисні для науки або практики.

2. Мета написання

Кваліфікаційна робота:

Отримання диплома магістра.

Демонстрація здатності самостійно працювати над поставленим завданням.

Дисертаційна робота:

Отримання наукового ступеня (PhD, доктора наук).

Внесення вагомого наукового внеску в розвиток певної галузі знань.

3. Вимоги до новизни**Кваліфікаційна робота:**

Новизна часто необов'язкова.

Основний акцент на аналізі та узагальненні існуючих даних.

Дисертаційна робота:

Обов'язково повинна містити елементи наукової новизни, які підтверджують її оригінальність і цінність.

4. Обсяг та структура**Кваліфікаційна робота:**

Менший обсяг (зазвичай 40–80 сторінок).

Структура простіша: вступ, кілька розділів, висновки.

Дисертаційна робота:

Значний обсяг (150–200 сторінок).

Комплексна структура з кількома частинами, які включають огляд літератури, методик дослідження, експериментальну частину, аналіз результатів і рекомендації.

5. Захист**Кваліфікаційна робота:**

Захищається перед комісією навчального закладу.

Дисертаційна робота:

Захист відбувається перед спеціалізованою вченою радою, яка складається з експертів у відповідній галузі.

Включає публічну доповідь і відповіді на наукові питання.

6. Результати**Кваліфікаційна робота:**

Присвоєння освітнього ступеня магістра.

Дисертаційна робота:

Присвоєння освітньо-наукового або наукового ступеня (PhD або доктора наук).

7. Публікації та апробація**Кваліфікаційна робота:**

Публікації та виступи можуть бути бажаними, але не є обов'язковими.

Дисертаційна робота:

Обов'язковою умовою є наявність наукових публікацій за темою роботи в авторитетних виданнях.

Необхідно пройти апробацію результатів на конференціях чи семінарах.

Таким чином, кваліфікаційна робота є підсумковою освітньою працею, тоді як дисертація – це вагоме наукове дослідження з елементами новизни, яке сприяє розвитку певної наукової галузі.

2. ПРОБЛЕМИ РОБОТИ НАД РОБОЧИМ ТА ОСНОВНИМ ВАРІАНТОМ РУКОПISУ.

Робочий варіант є початковою формою тексту, в якій ідеї ще не оформлені повністю. На цьому етапі труднощі виникають у таких аспектах:

2.1.1. Формулювання ідей

Невизначеність мети та завдань: важко чітко визначити, що саме потрібно досягти.

Недостатня деталізація: ідеї сформульовані занадто загально, що ускладнює подальшу роботу.

Відсутність логічної структури: матеріал може бути не систематизований, а порядок подачі ідей — хаотичним.

2.1.2. Робота з джерелами

Проблеми пошуку джерел: відсутність доступу до актуальних чи релевантних матеріалів.

Надлишок інформації: важко відібрати дійсно потрібну інформацію серед великого обсягу даних.

Неправильне цитування: можуть виникати помилки у використанні джерел, що створює ризик плагіату.

2.1.3. Технічні складнощі

Відсутність підходящого програмного забезпечення для організації тексту, аналізу даних чи роботи з бібліографією.

Недосконалий стиль написання: текст може бути важким для розуміння, з великою кількістю повторень чи неточностей.

2.2 Проблеми роботи над основним варіантом рукопису

Основний варіант — це вдосконалена версія, що готується для захисту або публікації. Тут виникають інші труднощі:

2.2.1. Узгодження структури

Складність інтеграції розділів: окремі частини роботи можуть бути написані в різний час, що ускладнює їх узгодження.

Перевантаженість або дефіцит матеріалу: деякі частини можуть бути надмірно деталізовані, тоді як інші — недостатньо розкриті.

2.2.2. Мовні та стилістичні проблеми

Редагування тексту: необхідність виправлення граматичних і стилістичних помилок, покращення чіткості та лаконічності.

Адаптація тексту для читача: важливо врахувати цільову аудиторію та зробити текст зрозумілим і доступним.

2.2.3. Узгодження з науковим керівником

Різні бачення тексту: керівник і автор можуть мати різні думки щодо структури, змісту чи оформлення.

Часті правки: процес може затягуватися через необхідність повторного внесення змін.

2.2.4. Вимоги до оформлення

Дотримання стандартів: необхідність відповідності вимогам до оформлення.

Робота з таблицями, графіками та рисунками: складність у форматуванні ілюстративного матеріалу.

2.2.5. Часові обмеження

Дедлайни: підготовка основного варіанта часто пов'язана з обмеженим часом, що може призводити до стресу і поспішності.

Затримки з рецензуванням: процес затягується через необхідність чекати відгуків від керівника чи рецензентів.

2.3. Рекомендації для подолання проблем

2.3.1. Для робочого варіанта

Чітке планування: створити детальний план рукопису з розподілом завдань.

Використання менеджерів бібліографії для роботи з джерелами.

Регулярна комунікація з керівником для уточнення вимог і отримання зворотного зв'язку.

2.3.2. Для основного варіанта

Редактори тексту: використовувати програми для перевірки граматики та стилю.

Стандарти оформлення: заздалегідь ознайомитися з вимогами до оформлення і дотримуватися їх під час написання.

Чітке дотримання дедлайнів: планувати етапи роботи таким чином, щоб уникнути затримок.

Успішна робота над рукописом вимагає дисципліни, систематичного підходу і здатності адаптуватися до вимог, що змінюються.

3. ВИМОГИ ДО РІВНЯ НАУКОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ.

Вимоги до рівня наукової кваліфікації здобувача освітньо-наукового ступеня доктора філософії базуються на законодавчих та нормативних актах у сфері освіти та науки, зокрема Закону України «Про вищу освіту» та відповідних наказів Міністерства освіти і науки України. Основні вимоги охоплюють кілька аспектів:

1. Загальна кваліфікація

1.1. Рівень знань і компетенцій

Здобувач повинен демонструвати глибокі теоретичні знання та практичні навички в обраній галузі знань.

Володіння сучасними методами дослідження.

1.2. Рівень дослідницьких умінь

Здатність до самостійного проведення наукових досліджень на високому рівні.

Формулювання актуальних наукових проблем і визначення шляхів їх вирішення.

2. Наукова новизна дослідження

2.1. Оригінальність

Робота повинна містити нові наукові результати, які раніше не були опубліковані.

2.2. Внесок у науку

Одержані результати мають бути значущими для розвитку відповідної наукової галузі або практичної діяльності.

Обґрунтування теоретичних положень, які можуть слугувати основою для подальших досліджень.

3. Практичне значення результатів

3.1. Застосовність

Результати дослідження повинні мати потенціал для практичного використання.

Пропозиції щодо впровадження результатів у певну сферу (наукову, освітню, виробничу тощо).

3.2. Апробація результатів

Представлення основних положень роботи на наукових конференціях, семінарах тощо.

4. Публікаційна активність

4.1. Кількість публікацій

Здобувач повинен мати опубліковані наукові статті у фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз (Scopus, Web of Science тощо).

Мінімальна кількість публікацій визначається нормативними документами.

4.2. Якість публікацій

Відповідність публікацій темі дисертації.

Публікації повинні демонструвати основні результати дослідження.

5. Організаційна та наукова діяльність

5.1. Участь у наукових заходах

Активна участь у конференціях, симпозіумах, воркшопах, літніх школах тощо.

5.2. Науково-дослідницька діяльність

Виконання дослідницьких завдань у рамках проектів, що підтримуються університетом або іншими науковими установами.

6. Дисертаційна робота

6.1. Відповідність тематики дисертації

Тема повинна бути актуальною та відповідати науковим пріоритетам галузі.

6.2. Структура роботи

Логічна побудова, обґрунтованість висновків і рекомендацій.

6.3. Якість виконання

Високий рівень виконання роботи, відповідність методологічним стандартам.

7. Міжнародна мобільність (бажано)

7.1. Участь у програмах обміну

Проходження стажування або навчання за кордоном у рамках програм академічної мобільності.

7.2. Міжнародні контакти

Співпраця з науковими установами або дослідниками інших країн.

8. Етичні вимоги

8.1. Дотримання академічної доброчесності

Відсутність плагіату в роботі.

Дотримання принципів етики наукового дослідження.

8.2. Соціальна відповідальність

Урахування суспільної значущості роботи та її впливу на розвиток науки й суспільства.

Таким чином, здобувач ступеня доктора філософії повинен продемонструвати не лише знання та уміння, а й здатність до самостійного наукового пошуку, генерування нових ідей і вирішення актуальних наукових задач.

4. Місце освітньої складової в встановлені майбутнього доктора філософії як науковця.

Освітня складова є інтегральною частиною підготовки майбутнього доктора філософії, забезпечуючи ґрунтовну базу для наукової діяльності. Вона формує необхідні знання, вміння і компетенції, які сприяють професійному розвитку здобувача і його здатності створювати нові знання, що відповідають сучасним викликам науки і суспільства.

Освітня складова сприяє розвитку критичного мислення, етичної свідомості та загального уявлення про методологію науки. Це допомагає майбутньому науковцю розуміти значення його досліджень у контексті глобальних викликів і цілей сталого розвитку.

Освітня складова включає вивчення методів дослідження, що дозволяють проводити якісні й кількісні аналізи, використовувати сучасні технології та інструменти для збору та обробки даних.

У рамках освітньої складової здобувачі отримують доступ до знань з інших дисциплін, які можуть бути корисними для комплексного підходу до вирішення наукових проблем. Це сприяє створенню інноваційних рішень і методів.

5. ОСНОВНІ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ З ПИТАНЬ ПІДГОТОВКИ ТА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ, СТВОРЕННЯ РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ.

1. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора науку вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016р. № 261 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>

2. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>

3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text>

4. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text>

5. Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

6. Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності в Державній службі України з надзвичайних ситуацій: наказ Міністерство внутрішніх справ України від 02.04.2018 р. № 265. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.04.2018 р. за № 506/31958 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0506-18#Text>

7. Про затвердження Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.12.2021 року № 1359. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-22#Text>

8. Вимоги до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>

9. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.09.2019 року № 1220. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>

6. ЯК ПРАВИЛЬНО ПІДГОТУВАТИ ПРЕЗЕНТАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЗАХИСТУ?

Підготовка презентаційних матеріалів для захисту дисертації потребує ретельного планування, щоб забезпечити ясність і переконливість викладу основних положень роботи. Ось основні рекомендації:

1. Структура презентації

Презентація має відповідати логіці дисертації:

Титульний слайд. Назва роботи, ваше ім'я, науковий ступінь і спеціальність, науковий керівник, назва установи.

Актуальність теми. Коротко поясніть, чому ваше дослідження важливе для науки та практики.

Мета і завдання. Сформулюйте основну мету роботи та завдання, які допомогли її досягти.

Наукова новизна. Вкажіть унікальні результати, отримані під час дослідження.

Методи дослідження. Поясніть, які методики використовувалися та чому вони є найкращими для досягнення мети.

Основні результати. Представте ключові висновки у вигляді графіків, діаграм, таблиць чи схем.

Практична значущість. Продемонструйте, як ваші результати можуть бути застосовані на практиці.

Висновки: Узагальніть результати роботи.

Подяка. Завершіть презентацію слайдом із подякою аудиторії за увагу.

2. Оформлення слайдів

Стиль. Використовуйте професійний, стриманий дизайн. Уникайте яскравих кольорів та надмірних анімацій.

Шрифт. Вибирайте читабельні шрифти (наприклад, Arial, Calibri) розміром 20–24 пункти для тексту та більший для заголовків.

Контрастність. Дотримуйтеся принципу: темний текст на світлому фоні або світлий текст на темному фоні.

Текст. Мінімум тексту на кожному слайді – лише ключові тези (не більше 5–7 рядків).

Візуалізація. Використовуйте схеми, діаграми, графіки та ілюстрації для підкріплення ваших слів.

3. Графіки та діаграми

Використовуйте візуалізації, які легко зрозуміти з першого погляду.

Уникайте перевантажених графіків і таблиць.

Додавайте підписи до графіків і діаграм (осі, легенду, заголовки).

4. Репетиція виступу

Прогляньте презентацію кілька разів, щоб переконатися, що ви чітко розумієте послідовність викладу.

Тренуйтеся виступати перед дзеркалом, друзями чи колегами, щоб вкластися у відведений час.

Перевірте, чи всі слайди підтримують вашу розповідь і доповнюють тези.

5. Поведінка під час виступу

Упевненість. Розповідайте чітко та впевнено, уникаючи читання тексту зі слайдів.

Зоровий контакт. Звертайтеся до аудиторії, а не до екрана.

Жести. Використовуйте жестикуляцію для підкреслення важливих моментів, але не перебільшуйте.

Темп. Говоріть не надто швидко, щоб усі змогли зрозуміти матеріал.

7. ЯКІ ТИПОВІ ПИТАННЯ МОЖУТЬ БУТИ ПОСТАВЛЕНІ ПІД ЧАС ЗАХИСТУ ДИСЕРТАЦІЇ?

Під час захисту дисертації члени спеціалізованої вченої ради, офіційні опоненти та інші присутні можуть ставити питання, спрямовані на перевірку глибини розуміння теми, новизни та практичної цінності дослідження. Зазвичай такі питання охоплюють кілька категорій. По-перше, це методологічні аспекти: як обґрунтовувався вибір методів дослідження, чому обрано саме такий підхід до аналізу даних, які труднощі виникали під час проведення експериментів чи збору даних, а також яким чином перевірялися достовірність і надійність отриманих результатів.

По-друге, актуальним є питання щодо новизни роботи: у чому полягає наукова новизна, як результати дисертації відрізняються від попередніх досліджень, які положення мають інноваційний характер і яку вагу вони мають для галузі знань. Теоретичні питання також є важливими: які концепції та теорії лягли в основу дослідження, як воно співвідноситься із сучасними тенденціями науки, чи можна було застосувати інші підходи.

Крім цього, значна увага приділяється практичній цінності роботи: як результати можуть бути впроваджені на практиці, чи надавалися рекомендації для використання в реальних умовах, які перспективи їх комерціалізації та впливу на відповідну галузь. Щодо висновків, важливо пояснити, чи є вони універсальними, які обмеження існують у їх застосуванні та як вони впливають на розвиток науки.

Члени ради можуть ставити і критичні питання: які слабкі сторони має дослідження, чи були помилки в процесі роботи і як вони виправлялися, а також як здобувач реагує на критику, висловлену у відгуках опонентів. Офіційні опоненти зазвичай цікавляться деталями методології, обґрунтуванням окремих висновків та їх відповідністю сучасним науковим поглядам.

Інколи можуть ставити питання щодо публікацій, які містять результати дисертації: скільки таких публікацій, чи відповідають вони вимогам до наукової новизни та в яких виданнях вони опубліковані. Також важливими є питання актуальності: чому обрана тема є актуальною, чи змінилася її важливість за час виконання роботи та як дослідження відповідає сучасним викликам науки і суспільства.

Питання для перевірки знань:

1. Порядок утворення разової спеціалізованої вченої ради.
2. Процедура засідання разової спеціалізованої вченої ради.
3. Критерії оцінювання публічного захисту наукової роботи.

4. Перелік документів, що подаються до ради для проведення захисту дисертації.
5. Основні поради під час виступу.
6. Науковий стиль, призначення, функції.
7. Прийоми викладання матеріалів наукових досліджень.
8. Якісні характеристики культури наукового мовлення.
9. Вимоги до оформлення титульного аркуша.
10. Вимоги до оформлення анотації, вступу.
11. Вимоги до оформлення формул, рисунків, таблиць.
12. Вимоги до оформлення змісту, переліку умовних позначень (за необхідності).
13. Основна частина рукопису дисертації. Формування висновків.
14. Вимоги до оформлення списку використаних джерел.
15. Що відноситься до додатків?

Питання для самостійної підготовки:

1. Як скласти анотацію до дисертації для подання у спеціалізовану вчену раду?
2. Які чинники впливають на успішність захисту дисертації?
3. Як правильно відповідати на критичні зауваження під час захисту?
4. Які стратегії можна застосувати для управління хвилюванням під час захисту?
5. Яка роль наукового керівника у процесі підготовки до захисту дисертації?

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА

План

1. Пройти підсумкове тестове завдання.
2. Усне опитування.
3. Підведення підсумків.

Підсумкове тестове завдання

1. Глосарій – це ...
  - а) список понять в специфічній області знання з їхніми визначеннями;
  - б) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті;
  - в) один із засобів графічного представлення кількісних даних;
  - г) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками;
  - д) одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем.

2. ... - це сукупність прийомів, операцій і способів теоретичного пізнання і практичного перетворення дійсності при досягненні певних результатів.
  - а) метод;
  - б) принцип;
  - в) експеримент;
  - г) розробка.

3. ... – це бібліографічна і реферативна база даних, інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях.
  - а) Crossref;
  - б) Scopus;
  - в) DOI;
  - г) PIN.

4. ... – це офіційний сайт для пошуку статті за номером ідентифікатора.
  - а) Crossref;
  - б) Scopus;
  - в) DOI;
  - г) PIN.

5. Індекс Хірша (h-index) – це ...
  - а) прийнятий у науковому світі показник «значущості» праць вченого і являє собою число посилань на публікації вченого у реферованих наукових періодичних видання;
  - б) формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Чим вище значення ..., тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу;

в) критерій заснований на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій.

6. Імпакт-фактор (ІФ або IF) – це ...

а) прийнятий у науковому світі показник «значущості» праць вченого і являє собою число посилок на публікації вченого у реферованих наукових періодичних видання;

б) формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Чим вище значення ..., тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу;

в) критерій заснований на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій.

7. ... – це перевірка істинності, емпіричне підтвердження чи спростування теоретичних положень науки шляхом зіставлення їх із досліджуваними об'єктами, даними спостережень та експериментів.

а) аспектація;

б) верифікація;

в) валідність;

г) апорія.

8. ... – це найвища форма узагальнення і систематизації знань, вчення, система ідей, суджень, положень.

а) судження;

б) аргумент;

в) демонстрація;

г) умовивід.

9. ... – частина експерименту, виконана при певному значенні одного або декількох факторів.

а) огляд;

б) дослід;

в) етап;

г) алгоритм.

10. ... – це особа, яка проводить дослідження з метою здобуття наукових результатів.

а) дослідник;

б) науковець;

в) вчений;

г) науковий працівник.

11. ... – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження.

- а) об'єкт дослідження;
- б) предмет дослідження;
- в) наукова новизна;
- г) методологія.

12. ... – це рівність, відповідність, тотожність.

- а) достатність;
- б) абстрактність;
- в) адекватність;
- г) абсолютність.

13. ... – це сукупність взаємопов'язаних даних, організованих відповідно до загальних єдиних правил описування, зберігання та маніпулювання.

- а) банк даних;
- б) база даних;
- в) простір даних;
- г) область даних.

14. ... – це метод наукового пізнання, що передбачає цілеспрямований процес отримання об'єктивних наукових даних щодо сутності, динаміки, особливостей існування та розвитку досліджуваних явищ і процесів.

- а) абстрагування;
- б) моделювання;
- в) експеримент;
- г) індукція.

15. ... – це форма колективних зустрічей, де, як правило, обмін думками вчених різних напрямів, тобто це форма невимушеної дискусії, але де є офіційні доповідачі.

- а) круглий стіл;
- б) збори;
- в) колоквіум;
- г) диспут.

16. ... – це галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями структури та динаміки наукової інформації.

- а) епістемологія;
- б) наукометрія;
- в) вебометрія;
- г) гносеологія.

17. Мета наукового дослідження – це ...

а) коротке формулювання того, що автор має намір зробити в рамках дослідження;

- б) уточнення проблеми, що конкретизує основний задум;
- в) джерело інформації, необхідної для дослідження;
- г) те, що належить відкрити, довести.

18. Наукові знання за способом існування класифікуються на:

- а) матеріально-предметні;
- б) об'єктивні;
- в) інформаційні;
- г) апіорні.

19. Наукові факти характеризуються властивостями:

- а) точність;
- б) об'єктивність;
- в) достовірність;
- г) новизна;
- д) перманентність.

20. Найважливішими аспектами розгляду наукового дослідження є рух думки дослідника в напрямку:

- а) гіпотеза – результат дослідження – проблема;
- б) результат дослідження – проблема – гіпотеза;
- в) проблема – гіпотеза – результат дослідження.

Перелік теоретичних питань:

1. Суб'єкт та об'єкт науки.
2. Ознаки та завдання науки.
3. Критерії науковості. Основні функції науки в сучасних умовах.
4. Поділ наук на види за предметом та методом пізнання, за співвідношенням із практикою.
5. Фундаментальні та прикладні наукові дослідження.
6. Основні структурні елементи науки.
7. Гіпотеза. Стадії розвитку гіпотези. Вимоги до гіпотези.
8. Передумови виникнення науки. Історичні етапи, періоди розвитку науки.
9. Наукова діяльність. Види наукової діяльності.
10. Національна академія наук України. Національні галузеві академії наук.
11. Наукова і науково-технічна діяльність у системі вищої освіти.
12. Цілі та напрями державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності.
13. Основні принципи державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності.
14. Суб'єкти наукової та науково-технічної діяльності у Державній службі України з надзвичайних ситуацій. Організація наукової та науково-технічної

діяльності.

15. Види наукових ступенів та вчених звань, що присуджуються в Україні.

16. Підготовка в ад'юнктурі (аспірантурі), докторантурі. Права та обов'язки ад'юнктів (аспірантів) і докторантів.

17. Сучасні пріоритетні напрями розвитку науки в Україні.

18. Основні творчі та ділові якості науковця. Свобода наукового пошуку та соціальна відповідальність науковця.

19. Освітня (навчальна) та наукова складові підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

20. Основні критерії оцінки науково-педагогічної або наукової діяльності здобувачів вчених звань.

21. Критерії оцінювання рівня досягнень і потенціалу вищих навчальних закладів (установ).

22. Індекс Гірша (Хірша) або h-індекс. Імпакт-фактор в системі оцінки ефективності наукової діяльності установ.

23. Провідні міжнародні реферативні бази даних та наукометричні платформи.

24. Організації дослідницької діяльності. Основні правила в організації робочого дня.

25. Принципи наукової праці. Особливості розумової діяльності.

26. Основні принципи створення та роботи наукового колективу.

27. Наукова школа: сутність та ознаки. Умови ефективного функціонування наукових шкіл.

28. Техніка спілкування в науковому колективі. Основні ознаки і загальні причини конфлікту.

29. Подолання конфлікту у науковому колективі.

30. Вибір напрямку та теми наукового дослідження. Актуальність наукового дослідження.

31. Наукова новизна та практичне значення наукового дослідження.

32. Умови формування наукової новизни. Типові помилки при описанні наукової новизни.

33. Основні етапи виконання наукового дослідження.

34. Визначення предмета та об'єкта дослідження. Основні помилки при визначенні об'єкта та предмета наукового дослідження.

35. Формування мети і постановка завдань дослідження.

36. Основні вимоги до формування програми наукового дослідження.

37. Принципи розробки плану наукового дослідження.

38. Особливості робочого плану наукового дослідження. Особливості остаточного плану наукового дослідження.

39. Впровадження результатів наукових досліджень.

40. Емпіричні методи досліджень.

41. Види спостережень під час наукових досліджень. Вимоги до спостережень.

42. Переваги експериментального вивчення об'єкта.
43. Теоретичні методи досліджень. Мета та основні завдання.
44. Особливості аналізу та синтезу. Особливості індукції та дедукції.
45. Сутність системного аналізу та його предмет. Сутність комплексного аналізу. Сутність діалектичного методу дослідження.
46. Класифікація методів наукових досліджень за сферою застосування.
47. Сутність кореляційного, факторного аналізу та регресійного аналізів.
48. Стадії виконання теоретичних досліджень.
49. Математична підготовка дослідника як фактор успіху під час теоретичних досліджень.
50. Модель. Призначення моделювання.
51. Поняття експерименту. Загальні вимоги при проведенні експериментальних досліджень.
52. Класифікація експериментальних досліджень. Етапи підготовки наукового експерименту.
53. Засоби виміральної техніки. Методи та основні способи вимірювань.
54. Використання Інтернет-технологій на різних етапах досліджень.
55. Інформація. Якість наукової інформації.
56. Джерела інформації та їх класифікація.
57. Поняття про первинну та вторинну інформацію.
58. Методи та способи пошуку інформації. Універсальна десяткова класифікація документів інформації.
59. Національна система науково-технічної інформації.
60. Форми узагальнення результатів наукових досліджень.
61. Поняття наукова публікація. Основні завдання.
62. Рецензовані та нерекензовані наукові публікації.
63. Реферат. Види рефератів. Основні вимоги до оформлення.
64. Тези доповіді. Основна мета. Алгоритм написання.
65. Теоретичні та емпіричні статті. Необхідні елементи наукової статті.
66. Композиційна структура монографії. Основна мета. Основні вимоги до написання та публікації монографії.
67. Порядок викладання звіту.
68. Структурні елементи вступної частини. Вимоги до основних структурних елементів наукових звітів.
69. Призначення додатків. Види додатків за формою подання.
70. Вимоги до цитування у науковому тексті.
71. Загальні правила подання таблиць, рисунків у науковому тексті. Одиниці фізичних величин у науковому тексті.
72. Рубрикація тексту.
73. Особливості мови і стилю наукового дослідження. Різновиди наукового стилю.
74. Презентація, її мета та види. Переваги мультимедійної презентації.
75. Розробка плану і стратегії презентації. Рекомендації до оформлення

слайдів презентації.

76. Повідомлення та доповідь. Їх відмінності.
77. Правила і рекомендації щодо написання доповіді. Типовий алгоритм.
78. Основні елементи рецензії.
79. Особливості публікації за кордоном.
80. Основні фахові журнали (збірки) з питань пожежної безпеки.
81. Процес рецензування статті. Поширені причини для відмови у публікації.
82. Порядок підготовки наукових статей. Критерії вибору наукових видань.
83. Рекомендації щодо підготовки наукових статей.
84. Структура наукової статті. Вимоги до оформлення тексту статті.
85. Критерії вибору наукових видань, наукових комунікативних заходів.
86. Види наукової конференції. Структура наукової конференції. Форми участі.
87. Обов'язкові елементи тез. Правила оформлення тез доповідей.
88. Оцінка оригінальності наукового тексту.
89. Ефективне представлення презентації. Поради Дейла Карнегі.
90. Поняття інтелектуальної власності, право інтелектуальної власності.
91. Об'єкт та суб'єкт права інтелектуальної власності. Об'єкти правової охорони.
92. Майнові права інтелектуальної власності.
93. Особисті немайнові права інтелектуальної власності.
94. Поняття авторське право. Що не є об'єктами авторського права?
95. Співавторство та його види. Знак охорони авторського права.
96. Поняття винахідництво, винахід (корисна модель). Об'єкт винаходу. Об'єкт корисної моделі.
97. Умовам патентоздатності. Права власника патенту на винахід (корисну модель). Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).
98. Форми захисту інтелектуальної власності.
99. Поняття академічна доброчесність. Випадки порушеннями академічної доброчесності. Відповідальність за порушеннями академічної доброчесності.
100. Основні інститути права інтелектуальної власності.
101. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). Статут підприємства.
102. Порядок реєстрації авторського права на твір.
103. Порядок реєстрації патентного права на винахід (корисну модель).
104. Морально-етичні цінності дослідника.
105. Бухарестська декларація етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі. Міжнародний центр академічної чесності.
106. Етичний кодексу вченого України.
107. Самоплагіат в наукових публікаціях. Види самоплагіату.

Антиплагіатні програми та їх застосування.

108. Мета та етапи виконання кваліфікаційної роботи магістра.

109. Характер кваліфікаційної роботи. Структура та обсяг. Оформлення титульної сторінки.

110. Зміст кваліфікаційної роботи. Складові елементи вступу. Змістова (основна) частина. Сутність теоретичного розділу.

111. Вимоги до паперу та друку кваліфікаційної роботи. Вимоги до заголовків, нумерації основних елементів. Вимоги до ілюстрацій, таблиць, формул.

112. Оформлення висновків, додатків, списку використаних джерел.

113. Додаткові матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаного дослідження.

114. Основні етапи підготовки до захисту кваліфікаційної роботи.

115. Етапи процедури захисту.

116. Питання, що висвітлюються в доповіді здобувача під час захисту.

117. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи.

118. Роль наукового керівника, консультанта під час написання кваліфікаційної роботи. Права та обов'язки здобувача.

119. Розробка індивідуального завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану її виконання. Основний та заключний етапи виконання роботи.

120. Підготовка до захисту кваліфікаційної роботи. Перевірка на наявність плагіату.

ПЕРЕЛІК ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Глосарій – це ...

- а) список понять в специфічній області знання з їхніми визначеннями;
- б) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті;
- в) один із засобів графічного представлення кількісних даних;
- г) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками;
- д) одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем.

2. ... - це сукупність прийомів, операцій і способів теоретичного пізнання і практичного перетворення дійсності при досягненні певних результатів.

- а) метод;
- б) принцип;
- в) експеримент;
- г) розробка.

3. ... – це бібліографічна і реферативна база даних, інструмент для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях.

- а) Crossref;
- б) Scopus;
- в) DOI;
- г) PIN.

4. ... – це офіційний сайт для пошуку статті за номером ідентифікатора.

- а) Crossref;
- б) Scopus;
- в) DOI;
- г) PIN.

5. Індекс Хірша (h-index) – це ...

- а) прийнятий у науковому світі показник «значущості» праць вченого і являє собою число посилань на публікації вченого у реферованих наукових періодичних видання;
- б) формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Чим вище значення ..., тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу;
- в) критерій заснований на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій.

6. Імпакт-фактор (ІФ або IF) – це ...

- а) прийнятий у науковому світі показник «значущості» праць вченого і являє собою число посилань на публікації вченого у реферованих наукових періодичних видання;
- б) формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Чим вище значення ..., тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу;
- в) критерій заснований на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій.

7. ... – це перевірка істинності, емпіричне підтвердження чи спростування теоретичних положень науки шляхом зіставлення їх із досліджуваними об'єктами, даними спостережень та експериментів.

- а) аспектація;
- б) верифікація;
- в) валідність;
- г) апорія.

8. ... – це найвища форма узагальнення і систематизації знань, вчення, система ідей, суджень, положень.

- а) судження;
- б) аргумент;
- в) демонстрація;
- г) умовивід.

9. ... – частина експерименту, виконана при певному значенні одного або декількох факторів.

- а) огляд;
- б) дослід;
- в) етап;
- г) алгоритм.

10. ... – це особа, яка проводить дослідження з метою здобуття наукових результатів.

- а) дослідник;
- б) науковець;
- в) вчений;
- г) науковий працівник.

11. ... – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для дослідження.

- а) об'єкт дослідження;
- б) предмет дослідження;
- в) наукова новизна;
- г) методологія.

12. ... – це рівність, відповідність, тотожність.

- а) достатність;
- б) абстрактність;
- в) адекватність;
- г) абсолютність.

13. ... – це сукупність взаємопов'язаних даних, організованих відповідно до загальних єдиних правил описування, зберігання та маніпулювання.

- а) банк даних;
- б) база даних;
- в) простір даних;
- г) область даних.

14. ... – це метод наукового пізнання, що передбачає цілеспрямований процес отримання об'єктивних наукових даних щодо сутності, динаміки, особливостей існування та розвитку досліджуваних явищ і процесів.

- а) абстрагування;
- б) моделювання;
- в) експеримент;
- г) індукція.

15. ... – це форма колективних зустрічей, де, як правило, обмін думками вчених різних напрямів, тобто це форма невимушеної дискусії, але де є офіційні доповідачі.

- а) круглий стіл;
- б) збори;
- в) колоквіум;
- г) диспут.

16. ... – це галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями структури та динаміки наукової інформації.

- а) епістемологія;
- б) наукометрія;
- в) вебометрія;
- г) гносеологія.

17. Мета наукового дослідження – це ...

- а) коротке формулювання того, що автор має намір зробити в рамках дослідження;
- б) уточнення проблеми, що конкретизує основний задум;
- в) джерело інформації, необхідної для дослідження;

г) те, що належить відкрити, довести.

18. Наукові знання за способом існування класифікуються на:

- а) матеріально-предметні;
- б) об'єктивні;
- в) інформаційні;
- г) апіорні.

19. Наукові факти характеризуються властивостями:

- а) точність;
- б) об'єктивність;
- в) достовірність;
- г) новизна;
- д) перманентність.

20. Найважливішими аспектами розгляду наукового дослідження є рух думки дослідника в напрямку:

- а) гіпотеза – результат дослідження – проблема;
- б) результат дослідження – проблема – гіпотеза;
- в) проблема – гіпотеза – результат дослідження.

21. ... – це комплекс наукових дисциплін, що узагальнюють і досліджують закономірності функціонування науки.

- а) наукометрія;
- б) наукознавство;
- в) суспільствознавство;
- г) науковедення.

22. ... - це вчення про принципи, форми, методи пізнання і перетворення дійсності, застосування принципів світогляду до процесу пізнання, духовної творчості і практики.

- а) методологія;
- б) ідеологія;
- в) аналогія;
- г) морфологія.

23. ... – це галузь науково-практичної діяльності, яка полягає в підготовці та поширенні науково-систематизованої інформації про книги та інші видання з метою впливу на їх використання.

- а) глосарій;
- б) наукометрія;
- в) гносеологія;
- г) бібліографія.

24. Індекс цитування – це ...

- а) формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу. Чим вище значення ..., тим вищі наукова цінність та авторитетність журналу;
- б) критерій заснований на кількості публікацій вченого і кількості цитувань цих публікацій;
- в) прийнятий у науковому світі показник «значущості» праць вченого і являє собою число посилань на публікації вченого у реферованих наукових періодичних видання.

25. ... – це наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, що зумовлюють цей наслідок.

- а) гіпотеза;
- б) правило;
- в) постулат;
- г) закон.

26. ... – це слово або словосполучення, що має точно позначити поняття і його зв'язки з іншими поняттями в межах певної сфери.

- а) інтерпретація;
- б) категорія;
- в) термін;
- г) кліше.

27. ... – це пошук оптимального вигляду наукової роботи.

- а) генезис;
- б) аспектація;
- в) верифікація;
- г) деонтологія.

28. ... – це людина, яка за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору професійно займається науковою, науково-технічною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію, підтверджену результатами атестації.

- а) дослідник;
- б) науковець;
- в) вчений;
- г) науковий працівник.

29. ... – це схвалення, затвердження; обговорення наукових положень і висновків на наукових конференціях, симпозіумах, засіданнях тощо.

- а) аналогія;
- б) абстрагування;

- в) апорія;
- г) апробація.

30. ... – це умовна одиниця вимірювання обсягу текстової та ілюстративної інформації літературного твору, що використовується у видавничій справі та є основою для обліку праці автора, укладача, рецензента та ін.

- а) символ;
- б) сторінка;
- в) лист;
- г) авторський аркуш.

31. ... – це метод дослідження при якому здійснюється процес накопичення фактів.

- а) формально-логічний метод;
- б) емпіричний метод;
- в) системний метод;
- г) класифікація.

32. ... – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

- а) винахід;
- б) доменне ім'я;
- в) корисна модель;
- г) об'єкт авторського права.

33. ... – суперечність в міркуванні, яка здається непереборною.

- а) софізм;
- б) толерантність;
- в) апорія;
- г) релятивність.

34. Генезис – це ...

- а) процес створення та становлення будь-якого природного чи соціального явища;
- б) це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про відносно самостійні сфери життя і діяльності;
- в) зображення за допомогою ліній кількісної залежності якогось процесу, явища тощо;
- г) вчення про сутність і закономірності пізнання.

35. ... – це метод переходу від знання окремих фактів до знання загального.

- а) дедукція;

- б) індукція;
- в) деталізація;
- г) абстрагування.

36. ... – це представлення реального об'єкта, системи або поняття у вигляді, що відрізняється від його реального стану існування.

- а) манекен;
- б) простір ідентичності;
- в) картина наукового світу;
- г) модель.

37. ... – це найпростіший фактофіксуючий метод, результатом якого є знання про окремі сторони, ознаки, відношення предметів та явищ.

- а) опис;
- б) огляд;
- в) визначення;
- г) логіка.

38. ... – це метод переходу від знання загальних закономірностей до окремого його прояву.

- а) апробація;
- б) індукція;
- в) абстрагування;
- г) дедукція.

39. ... – це пристрій, в якому відбуваються фізичні явища, що мають однаковий з реальним об'єктом математичний опис, але різну фізичну природу.

- а) модель аналогова;
- б) модель фізична;
- в) модель побутова;
- г) модель технічна.

40. ... – це наукові результати, що оцінюються за такими критеріями, як: вперше отримано, удосконалено, здобуло подальший розвиток.

- а) тема наукового дослідження;
- б) задачі наукового дослідження;
- в) наукова новизна;
- г) об'єкт та предмет наукового дослідження.

41. ... це документ, що засвідчує право інтелектуальної власності на промисловий зразок.

- а) свідоцтво;
- б) ліцензія;
- в) патент;
- г) заявка.

42. ... – це неформальна творча співдружність в межах будь-якого наукового напрямку висококваліфікованих дослідників, об'єднаних спільністю підходів

- а) науковий колектив;
- б) редакційна колегія;
- в) наукова школа;
- г) симпозиум.

43. ... – це метод цілеспрямованого дослідження об'єктивної дійсності, в тому вигляді, в якому вона існує в природі та суспільстві й доступна безпосередньо для сприйняття людиною без втручання в неї.

- а) моделювання;
- б) спостереження;
- в) доктрина;
- г) експеримент.

44. ... – це фахівець, який спростовує чи заперечує твердження доповідача, супротивника у диспуті.

- а) рецензент;
- б) асистент;
- в) опонент;
- г) кореспондент.

45. Етапи наукового дослідження:

- а) організаційний, дослідний, апробація, узагальнення, результатів дослідження;
- б) теоретичний, експериментальний, узагальнення, результатів дослідження;
- в) організаційний, дослідний, узагальнення, апробація, реалізація результатів дослідження;
- г) організаційний, теоретичний, дослідний, експериментальний, узагальнення, апробація, реалізація результатів дослідження.

46. Класифікація експериментів за типом моделей, які досліджуються в експерименті:

- а) польові;
- б) лабораторні;
- в) реальні;

г) віртуальні.

47. ...– це система правил для розв'язування певного типу задач.

- а) процедура;
- б) алгоритм;
- в) спосіб;
- г) метод.

48. До групи експериментальних методів дослідження відноситься:

- а) порівняння;
- б) тестування;
- в) моделювання;
- г) узагальнення.

49. Емпіричний рівень пізнання – це:

- а) описування;
- б) вимірювання;
- в) експеримент;
- г) спостереження;
- д) все вище наведене разом.

50. Метод наукового пізнання, в основу якого покладена процедура поєднання різних елементів предмета в єдине ціле, систему, без чого неможливо справді наукове пізнання цього предмета:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція;
- г) дедукція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освітньо-наукова програма «Пожежна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» підготовки за третім (доктор філософії) рівнем вищої освіти в галузі знань 26 «Цивільна безпека»: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/osvitnya_diyalnosti/osvitni_programi/2023/261_p_b_doc.pdf.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
3. Про вищу освіту: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 13, ст. 64 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
6. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст.32 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
7. Про науково-технічну інформацію: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 33, ст.345(із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3322-12#Text>
8. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 48, ст.253 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text>
9. Цивільний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
10. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора науку вищих навчальних закладах (наукових установах): Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.2016р. № 261 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>
12. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502-2023-%D0%BF#Text>
13. Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text>

14. Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>

15. Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності в Державній службі України з надзвичайних ситуацій: наказ Міністерство внутрішніх справ України від 02.04.2018 р. № 265. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.04.2018 р. за № 506/31958 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0506-18#Text>

16. Про затвердження Положення про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.12.2021 року № 1359. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-22#Text>

17. Вимоги до оформлення дисертації: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>

18. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.09.2019 року № 1220. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>

19. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам: наказ Міністерства освіти і науки України від 14.01.2016р. № 13 (із змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>

20. Національний стандарт України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». ДСТУ 8302:2015: наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61 з 2016-07-01; згідно з наказом ДП «УкрНДНЦ» від 04 березня 2016 р. № 65 змінено дату чинності. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=64411

21. Національний стандарт України «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». ДСТУ 3008:2015: наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22.06.2015 р. № 61 з 2016-07-01. https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=64463

22. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Національному університеті цивільного захисту України: Наказ НУЦЗУ від 31.08.2022 р. № 121. <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/abiturienty/polojenya2022.pdf>

23. Кодекс академічної доброчесності Національного університету цивільного захисту України. Харків, 2022. 13 с. https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/normativna_baza/kodeks/Kodeks_Akadem_dobroche_NUCZU2.pdf

24. Рашкевич Н.В., Отрош Ю.А. Методологія та організація наукових досліджень: курс лекцій для самостійної підготовки здобувачів, які навчаються на другому (магістерському) рівні у галузі знань 26 «Цивільна безпека. Х.: НУЦЗУ, 2024. 150 с. [images/__.pdf](https://nuczu.edu.ua/images/__.pdf)

25. Рашкевич Н.В., Отрош Ю.А. Методологія та організація наукових досліджень: методичні вказівки до тестового контролю знань для здобувачів вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні у галузі знань 26 «Цивільна безпека». Х.: НУЦЗУ, 2021. 174 с. http://pb.nuczu.edu.ua/images/ppnp/MetodVudavnDiyal/1_n_____pdf

26. Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Глосарій термів та понять з курсу «Основи наукових досліджень»: навч.-метод. вид. Мелітополь: ТОВ Колор Принт, 2019. 84 с. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/7905>

27. Зацерковний В.І., Тішаєв І.В., Демидов В.К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2017. 236 с. https://duikt.edu.ua/uploads/1_1565_95822518.pdf

28. Зубенко О.В., Степанова І.С. Методичні вказівки для підготовки виступу студента на конференції та підготовки презентації. Вінниця: ВНТУ, 2017. 44 с. <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24132/51908.pdf?sequence=2>

29. Пермінова С.О. Патентознавство та інтелектуальна власність: Патентознавство: навчально-методичний комплекс: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 58 с. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/262fce4c-104f-4756-90da-3c8248e4f784/content>

30. Григоренко О.М., Золкіна Є.С. Дослідження залежності кратності спучення епоксиполімеру від вмісту поліфосфату амонію, пентаеритриту та інтеркальованого графіту Проблеми пожежної безпеки. 2020. №48. С. 30–36. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/12015>.

31. Отрош Ю.А., Ковальов А.І., Пурденко Р.Р., Рашкевич Н.В., Майборода Р.І. Дослідження вогнестійкості вогнезахищених залізобетонних конструкцій для підвищення рівня пожежної безпеки. Проблеми надзвичайних ситуацій № 2(36). 2022. С. 102–122. DOI: <https://doi.org/10.52363/2524-0226-2022-36-9>

32. Майборода Р.І., Отрош Ю.А., Рашкевич Н.В., Мележик Р.С. Дослідження евакуації маломобільних груп населення з житлових висотних будинків при пожежі. Комунальне господарство міст, 2023, том 4, випуск 178. С. 219–231. DOI: <https://doi.org/10.33042/2522-1809-2023-4-178-219-231>

Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.nuczu.edu.ua/course/> – Система дистанційного навчання «Moodle НУЦЗУ» Національного університету цивільного захисту України.

2. <https://www.rada.gov.ua> – Офіційний вебпортал парламенту України. Верховна Рада України.

3. <https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти і науки.

4. <http://www.dsns.gov.ua> – Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

5. <https://www.nas.gov.ua> – Національна академія наук України.

6. <https://nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.

7. <https://korolenko.kharkov.com> – Харківська державна наукова

бібліотека ім. В.Г. Короленка.

8. <http://library.nuczu.edu.ua/> – Національний університет цивільного захисту України. Бібліотека.

9. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/> – Електронний репозитарій Національного університету цивільного захисту України (eNUCPUIR).

10. <https://nuczu.edu.ua/ukr/arkhiv-nomeriv> – Збірка наукових праць «Пожежна безпека».

11. <https://www.wipo.int/portal/en> – World Intellectual Property Organization – Всесвітня організація інтелектуальної власності.

12. <https://uapatents.com> – База патентів України.

13. <https://scholar.google.com.ua> – Google Академія – Google Scholar.

14. <https://www.elsevier.com> – Science Direct Freedom Collection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier.

15. <https://www.researchgate.net/> – ResearchGate – Науковий портал та соціальна мережа вчених.

16. <https://www.scopus.com> – SciVerse Scopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier.

17. <https://www.liga.net> – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.

18. <https://www.nature.com/wls> – World Library of Science – Всесвітня наукова бібліотека ЮНЕСКО.

19. <https://iafss.org> – The International Association for Fire Safety Science – Міжнародна асоціація науки про пожежну безпеку.

ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА ПО СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛАХ СТАТТІ (на що варто звернути увагу)

УДК

НАЗВА СТАТТІ *УКРАЇНСЬКОЮ*І. Б. Прізвище, І. Б. Прізвище.... *українською мовою*НАЗВА СТАТТІ *АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ*Ім'я Прізвище, Ім'я Прізвище.... *англійською мовою***Резюме українською мовою**

Резюме має бути побудовано за такою схемою: *об'єкт дослідження – проблема, що вирішувалася, – суть отриманих результатів – завдяки яким своїм особливостям та характерним відмінностям ці результати дозволили вирішити зазначену проблему – чим ці результати пояснюються – за яких умов вони можуть бути використані на практиці.*

*Обсяг – 1800–1900 знаків***Ключові слова українською мовою**

Ключові слова мають допомагати знаходити дану статтю з мінімальною витратою часу.

Резюме англійською мовою**Ключові слова англійською мовою****1. Вступ**

У розділі 1. «Вступ» має бути обґрунтована актуальність тематики (даної наукової проблематики) для сучасності. Вона має базуватися на відповіді на два головні запитання:

– навіщо за умов сучасності потрібно проводити наукові дослідження з цієї теми?

– що можуть дати практиці результати цих досліджень?

В кінці розділу треба підсумувати аргументи на користь актуальності даної тематики (наукової проблематики).

Висновок до цього розділу може виглядати так: *Тому дослідження, присвячені (тому-то), є актуальними*

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Аналіз літератури має за мету виявлення невирішених частин проблеми. Тому:

1. Його потрібно робити на підставі наукової періодики (наприклад, з використанням ресурсів Scopus, Web of Science, ScienceDirect тощо). Потрібно використовувати статті в наукових журналах останніх 5–10 років.

2. Основу розділу має складати критичний аналіз джерел, що передбачає відповідь на два головні запитання:

- які питання залишилися не вирішеними в аналізованих джерелах?
- чому ці питання залишилися не вирішеними (необхідно вказати, які, на думку автора, існують для цього об'єктивні чи суб'єктивні причини)?

3. Завершити розділ слід систематизацією виявлених у кожному джерелі локальних проблем, надавши йому вигляду загальної сформульованої невирішеної проблеми. Це формулювання має кореспондувати з метою дослідження, поставленому у розділі 3. Тобто мета має логічно впливати з невирішеної проблеми

3. Мета та задачі дослідження

Формулювання мети дослідження складається з двох частин: *наукової та практичної*

Наукова частина – має орієнтувати на результати, що очікуються, та безпосередньо впливає з формулювання невирішеної проблеми, виявленої в розділі 2. **Аналіз літературних даних та постановка проблеми.**

Практична частина – має орієнтувати на практичні очікування від використання отриманих результатів (тобто практичний вихід роботи)

Задачі мають відповідати на питання «*Що саме треба вирішити, щоб досягти мету в своїй частині?*» Тобто логіка постановки задач від першої до останньої має чітко свідчити про те, що мету буде досягнуто через вирішення саме цих задач та саме в цій послідовності.

Жодна з задач дослідження не може дублювати мету

Формулювання мети та задач може виглядати так:

Метою дослідження є (*виявлення закономірностей..., визначення впливу чогось на щось, виявлення механізму... процесу, розробка/удосконалення методу, розробка моделі..., тощо*). Це дасть можливість...

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

- ...
- ...

4. Матеріали та методи досліджень

Цей розділ бажано починати з визначення:

- об'єкту дослідження,
- основної гіпотези дослідження,
- прийнятих в роботі припущень,
- прийнятих в роботі спрощень.

Далі слід повідомляти лише про те, як проводилися дослідження: обладнання, програмне забезпечення (якщо використовувалося), теоретичні

методи, умови проведення експериментів тощо. Тобто в цьому розділі розповідається про те, як саме було отримано результати, але жоден результат в ньому не наводиться. Поставлені задачі з розділу 3 не відображаються в розділі 4, бо їх рішення відображається виключно в підрозділах розділу 5.

5. Результати досліджень....

Для кожної задачі, поставленої в розділі 3, має бути свій підрозділ: задача 1 – підрозділ 5.1, задача 2 – підрозділ 5.2 і т. д.

Рисунки та таблиці, що відображають отримані результати, мають містити усю необхідну ключову інформацію для розуміння суті отриманих результатів: наявність на рисунках маркерів того, на що саме треба звернути увагу, підписи рисунків та необхідні коментарі і т. і.

6. Обговорення результатів.....

Цей розділ має бути побудований відповідно до наступної структурно-змістовної схеми:

– чим можуть бути пояснені отримані результати? Відповідь на це ключове запитання обговорення має стосуватися кожного результату за кожною поставленою задачею з обов'язковим посиланням на ті формули, таблиці, рисунки, які відображають ці результати.

– завдяки яким особливостям запропонованих рішень забезпечуються переваги та що саме є перевагами даного дослідження в порівнянні з аналогічними відомими? Треба «підсвітити» альтернативні існуючі рішення, щоб було з чим порівнювати запропоноване автором. Але робити це треба не в форматі відірваного огляду (наводити посилання та говорити про зміст цих робіт взагалі), а в форматі порівняння – щось на кшталт *На відміну від [...], де..., цей результат (який саме?) дозволяє... Це стає можливим завдяки...*

– треба зазначити, як отримані рішення закривають проблемну частину, що визначена в розділі 2 (в якій мірі, завдяки чому саме, чим це пояснюється)?

– які обмеження цього дослідження можуть бути зазначені та обов'язково враховані при спробі застосування на практиці, а також в подальших теоретичних дослідженнях (усе, що буде сприятиме розумінню реальних меж та умов застосування запропонованих рішень та/чи отримуваних з їх використанням результатів)

– в чому полягають недоліки дослідження?

– в чому може полягати розвиток даного дослідження і чому саме в цьому

7. Висновки

Кількість висновків має відповідати кількості поставлених задач, в такому ж порядку, та, відповідно, кількості підрозділів в розділі 5. Тобто висновки мають будуватися відповідно до такої логічної схеми: задача 1 – підрозділ 5.1 – висновок 1, задача 2 – підрозділ 5.2 – висновок 2 і т.д.

Кожен висновок має бути конкретним і не містити повторювання формулювання відповідної задачі. Конкретність висновків передбачає наявність наступної інформації:

- отриманий результат відповідно до поставленої задачі,
- особливості та відмінні риси результату, завдяки яким він дозволяє вирішити частину загальної проблеми, виявленої в розділі «**2. Аналіз літератури та постановка проблеми**» та надає певні переваги перед відомими результатами,
- стисла інтерпретація (чим цей результат пояснюється?)
- кількісні та/чи порівняльні оцінки результату

Конфлікт інтересів

Необхідно вказати відсутність або наявність конфлікту інтересів. При наявності конфлікту інтересів необхідно конкретизувати. У разі відсутності конфлікту інтересів, необхідно вказати фразу:

Автори декларують, що не мають конфлікту інтересів стосовно даного дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в даній статті.

Фінансування

Необхідно зазначити джерела фінансування. В разі якщо фінансування відсутнє, необхідно зазначити:

Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних

Оберіть один з варіантів та зазначте його в тексті рукопису:

- Рукопис має пов'язані дані у сховищі даних
- У рукописі є дані, включені як додатковий електронний матеріал
- Дані будуть надані за обґрунтованим запитом
- Дані не можуть бути надані з причин, зазначених у заяві про доступність даних
- Рукопис не має пов'язаних даних

Подяка

Література

References

Відомості про авторів

Англ.	Укр.
Відомості про авторів англійською мовою	Відомості про авторів українською мовою

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ РЕЦЕНЗЕНТА

Для оцінки роботи на предмет її актуальності, наукової новизни та практичної значущості пропонуються варіанти оцінок:

1 (позитивна відповідь); 0,75 (потрібне несуттєве доопрацювання);

0,5 (потрібне доопрацювання); 0,25 (потрібне істотне доопрацювання);

0 (негативна відповідь).

Коментар для рецензента:

1. Оцінка повинна бути поставлена в першій колонці навпроти відповідного питання.

2. При необхідності додаткових коментарів, вони можуть бути записані в довільному вигляді в третій колонці таблиці.

3. Просимо звернути особливу увагу на рекомендації для рецензування, що наведені в останній колонці таблиці. Це ті питання, які частіш за усе є слабкими місцями переважної більшості статей, незважаючи на те, що саме в них мають бути основні аргументи автора відносно актуальності дослідження, наявності в ньому наукової новизни та практичної значущості. Увага до цих питань спростить Вам, як рецензенту, процес рецензування, бо «підсвітить» потенційно слабкі місця авторського рукопису.

Оцінка	Питання	Коментарі від рецензента	Рекомендація для рецензента: <u>на що слід звертати особливу увагу</u>
	Чи відображає резюме суть роботи з точки зору актуальності, наявності наукової новизни та практичної значущості, чи воно є просто анотацією (переліком вирішених питань)?		Резюме має бути побудовано за такою схемою: <i>об'єкт дослідження – проблема, що вирішувалася, – суть отриманих результатів – завдяки яким своїм особливостям та характерним відмінностям ці результати дозволили вирішити зазначену проблему – чим ці</i>

			<i>результати пояснюються – за яких умов вони можуть бути використані на практиці.</i>
	Чи відображають ключові слова суть дослідження з точки зору його унікальності?		Ключові слова мають допомагати знаходити дану статтю з мінімальною витратою часу. Наприклад, слова на кшталт «математична модель» не є унікальними
	Чи надають автори достатню аргументацію щодо актуальності тематики дослідження в розділі «Вступ»?		<p>1. У розділі 1. «Вступ» має бути обґрунтована актуальність <u>тематики (даної наукової проблематики)</u> для сучасності. Вона має базуватися на відповіді на два головні запитання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>навіщо за умов сучасності потрібно проводити наукові дослідження з цієї теми?</i> – <i>що можуть дати практиці результати цих досліджень?</i> <p>2. В кінці розділу не треба говорити про те, чому присвячено статтю (тобто <u>не треба анотувати статтю</u> чи говорити про <u>актуальність статті</u>), а треба підсумувати</p>

			<p>аргументи на користь актуальності даної тематики (наукової проблематики). Вывод к данному разделу может выглядеть так: <i>Тому дослідження, присвячені (тому-то), є актуальними</i></p>
	<p>Чи є змістовним з точки зору висвітлення досліджуваної проблеми аналіз літературних джерел, використаних авторами статті в розділі «2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми»?</p>		<p>Огляд має на меті виявлення невирішених частин проблеми. Тому: 1. Його потрібно робити на підставі наукової періодики (наприклад, з використанням ресурсів Scopus, Web of Science, ScienceDirect тощо). Потрібно використовувати статті в наукових журналах останніх 5–10 років. 2. Основу розділу має складати критичний аналіз джерел, що передбачає відповідь на два головні запитання: – які питання залишилися не вирішеними в аналізованих джерелах? – чому ці питання залишилися не вирішеними (необхідно вказати, які, на думку автора, існують</p>

			<p>для цього об'єктивні чи суб'єктивні причини)?</p> <p>3. Завершити розділ слід систематизацією виявлених у кожному джерелі локальних проблем, надавши йому вигляду загальної сформульованої невирішеної проблеми. Це формулювання має кореспондувати з метою дослідження, поставленому у розділі 3. Тобто мета має логічно впливати з невирішеної проблеми</p>
	Чи якісно сформульовані в розділі «3. Мета та задачі дослідження» задачі дослідження?		<p>1. Жодна з задач дослідження не може дублювати мету.</p> <p>2. Логіка постановки задач від першої до останньої має чітко свідчити про те, що мету буде досягнуто через вирішення саме цих задач та саме в цій послідовності</p>
	Методи, які використовує автор для досягнення мети дослідження:		
	класичні		
	вдосконалені		
	принципово нові		
	Чи вдало вибрані авторами		1. Розділ «Матеріали

	<p>для вирішення поставлених задач методи дослідження в розділі «4. Матеріали та методи дослідження»?</p>		<p>та методи дослідження» <u>бажано починати</u> 3 визначення:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>об'єкту дослідження,</i> – <i>основної гіпотези дослідження,</i> – <i>прийнятих в роботі припущень,</i> – <i>прийнятих в роботі спрощень.</i> <p>2. При зазначені національних стандартів, що використовувалися в експериментальній частині, бажано наводити їх зарубіжні аналоги</p> <p>3. Має бути обґрунтування обраних експериментальних та теоретичних методів дослідження</p>
	<p>Чи є експериментальна частина в роботі?</p>		<p>Експериментальна частина роботи – це частина розділу «4. Матеріали та методи дослідження».</p>
	<p>Чи описана процедура обробки експериментальних даних?</p>		<p>Але <u>результати експериментів</u> – це вже частина розділу 5 «Результати дослідження...»</p>
	<p>Чи наведено результати обробки експериментальних даних?</p>		<p>Тобто важливо розрізняти:</p>
	<p>Чи є опис експериментальної частини коректним з точки зору застосовуваних матеріалів, методів, обладнання?</p>		<p>– Матеріали та методи дослідження – це те, <u>як</u> проводили дослідження, – Результати – це те, <u>що</u> отримано</p>

			внаслідок використання матеріалів та методів.
	Чи дійсно в розділі 5 «Результати дослідження...» отримані результати за кожною поставленою задачею дослідження?		Для кожної задачі, поставленої в розділі 3, має бути свій підрозділ в розділі 5 «Результати дослідження...»
	Чи є достатньо інформативними рисунки та таблиці, що відображають отримані результати в розділі 5 «Результати дослідження...»		Рисунки та таблиці мають містити усю необхідну ключову інформацію для розуміння суті отриманих результатів: наявність на рисунках маркерів того, на що саме треба звернути увагу, підписи рисунків та необхідні коментарі і т. і.
	Чи існують інші дані, які підтвердили б дане дослідження та поліпшили б його якість?		Відповідь на це запитання має міститися в розділі «б. Обговорення результатів...», конкретно: <u>треба порівняти отримані результати з існуючими</u> , наприклад тими, що аналізувалися в розділі 2, через призму того, як отримані результати закривають проблемну частину, визначену в розділі 2.
	Чи правильно аналізуються та інтерпретуються отримані результати?		Інтерпретація результатів має міститися лише в розділі «б.

			Обговорення результатів...». В розділі 5 «Результати дослідження...» мають бути представлені лише результати, в «сухому останку», без будь-якої інтерпретації. «Сухий останок» – це рисунки, таблиці, підсумкові формули.
	Чи представляють наукову цінність отримані результати?		Наукова цінність отриманих результатів має бути доведена автором в розділі «6. Обговорення результатів...» через представлення доказів (аргументів) на користь того, що <u>проблема, виявлена в розділі 2, дійсно вирішена.</u> Використання формальних маркерів на кшталт «вперше», «дістали подальшого розвитку», «наукової новизною є» не припустиме
	Чи висвітлена в статті практична значущість роботи, яка може бути оцінена можливістю втілення на реальних об'єктах, наприклад, в промисловості, зв'язку, транспорті, медицині, IT-об'єктах тощо?		Практична складова має бути визначена конкретно в розділі «6. Обговорення результатів...». Під конкретністю мається на увазі наявність наступної інформації: – <i>сфера застосування результатів,</i>

			<p>– умови застосування результатів, – потенційно очікувані ефекти від використання (будь-які, навіть лише на якісному рівні, без наведення чисельних та порівняльних показників, якщо в статті не містяться відповідні підтверджуючі розрахунки)</p>
	<p>Чи є наведені в статті докази достатніми для висновків, які робить автор?</p>		<p>Докази мають міститися в обговоренні результатів, тому обговорення має бути повним та якісним. Для цього Розділ «б. Обговорення результатів...» має бути побудований відповідно до наступної структурно-змістовної схеми:</p> <p>– чим можуть бути пояснені отримані результати? Відповідь на це ключове запитання обговорення має стосуватися кожного результату за кожною поставленою задачею з <u>обов'язковим</u> <u>посиланням</u> на ті</p>

			<p>формули, таблиці, рисунки, які відображають ці результати.</p> <p>– завдяки яким особливостям запропонованих рішень забезпечуються переваги та що саме є перевагами даного дослідження в порівнянні з аналогічними відомими? Треба «підсвітити» альтернативні існуючі рішення, щоб було з чим порівнювати запропоноване автором. Але робити це треба не в форматі відірваного огляду (наводити посилання та говорити про зміст цих робіт взагалі), а в форматі порівняння – щось на кшталт <i>На відміну від [..], де....., цей результат (який саме?) дозволяє... Це стає можливим завдяки...</i></p> <p>– треба зазначити, як отримані рішення закривають проблемну частину, що визначена в розділі 2 (в якій</p>
--	--	--	--

			<p>мірі, завдяки чому саме, чим це пояснюється)?</p> <ul style="list-style-type: none"> – які обмеження цього дослідження можуть бути зазначені та обов’язково враховані при спробі застосування на практиці, а також в подальших теоретичних дослідженнях (усе, що буде сприятиме розумінню реальних меж та умов застосування запропонованих рішень та/чи отримуваних з їх використанням результатів) – в чому полягають недоліки дослідження? – в чому може полягати розвиток даного дослідження і чому саме в цьому?
	<p>Чи відповідають висновки поставленим задачам та чи є вони конкретними?</p>		<p>Конкретність висновків передбачає наявність наступної інформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> – отриманий результат відповідно до поставленої задачі, – особливості та відмінні риси результату, завдяки яким він дозволяє

			<p>вирішити частину загальної проблеми, виявленої в розділі «2. Аналіз літератури та постановка проблеми» та надає певні переваги перед відомими результатами,</p> <p>– стисла інтерпретація (чим цей результат пояснюється?)</p> <p>– кількісні та/чи порівняльні оцінки результату</p>
	Чи викладено рукопис статті чітко та ясно?		
	Загальні зауваження та побажання (заповнюються в графу «Коментарі»)		
	Висновки рецензента		
	А) статтю можна публікувати в цьому журналі		
	Б) стаття вимагає незначного доопрацювання		
	В) стаття вимагає фундаментального доопрацювання		
	Г) стаття не може бути опублікована в даному журналі		

Навчальне видання

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

**для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти
галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальність 261 «Пожежна безпека»**

Частина 2